

PM nr. 5 2026

Kommentarer till ändringar i avfallslagstiftningen beslutade av regeringen den 7 och 21 maj 2026

10 juli 2026

Innehållsförteckning

1. Inledning och avgränsningar	3
2. Några generella kommentarer från Avfall Sverige	3
3. Bakgrund	4
4. Miljöbalken	7
4.1. Kommunalt avfallsansvar	7
4.2. Avreglering av vissa flöden kommunalt avfall från kommunalt avfallsansvar	12
4.3. Kommunens andrahandsansvar för avreglerade avfallsflöden	14
4.4. Fastighetsinnehavares ansvar för hantering av avfall	18
4.5. Dispens från kommunens ensamrätt	20
4.6. Kontroll av avfallsmottagare	22
4.7. Upphörande av ansvar för att hantera avfall och ansvarsövergång	23
4.8. Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program	24
4.9. Kommunal avfallsplan och kommunala avfallsföreskrifter	25
4.10. Ytterligare föreskrifter om avfallsförebyggande åtgärder och avfallshantering	27
4.11. Undantag från kraven på ekonomisk säkerhet	27
4.12. Ansaret för tillsyn över avfallshanteringen (26 kap.)	28
4.13. Avfallsavgifter och särredovisning (27 kap.)	30
5. Avfallsförordningen	34
5.1. Ord och uttryck (1 kap.)	34
5.2. Utsortering och insamling av avfall (3 kap.)	34
5.3. Kommunala föreskrifter (3 kap.)	38
5.4. Behandling av avfall (4 kap.)	39
5.5. Spårbarhet för farligt avfall (6 kap.)	41
5.6. Uppgifter om avfallshantering (7 kap.)	41
5.7. Ikraftträdandereglering för ändringar i avfallsförordningen	45
6. Deponeringsförordningen	46
7. Förpackningsförordningen	47
7.1 Producentansvarsorganisationer för förpackningar (5 kap.)	47
8. Mindre ändringar i andra lagar	48
9. Om PM:et	48

1. Inledning och avgränsningar

I denna PM lämnar Avfall Sverige kommentarer till ändrad lagstiftning (SFS 2026:507) med utgångspunkt i *Propositionen 2025/26:108 Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning* samt beslutade förordningsändringar som en följd av den ändrade lagstiftningen. Dessa beslutades 7 respektive 21 maj 2026. Fokus ligger på de delar som rör kommunalt avfallsansvar, ansvarsfördelning mellan aktörer, dispens, tillsyn samt avgifts- och planeringsfrågor.

Promemorian kan läsas som ett uppslagsdokument där relevanta bestämmelser kompletteras med författningskommentaren när det gäller lagändringar samt Avfall Sveriges kommentarer. Till förordningsändringar återfinns i förekommande fall kommentarer från Avfall Sverige.

När det gäller kommentarerna till relevanta bestämmelser så är de uppbyggda så här:

- Själva bestämmelsen återges (grå kursiv stil med indrag).
- För lagstiftningen återges författningskommentaren¹ från propositionen.
- I förekommande fall finns det kommentarer från Avfall Sverige (inramad ruta).

2. Några generella kommentarer från Avfall Sverige

Avfall Sverige konstaterar att de flesta av ändringarna i miljöbalken och förordningsändringarna har varit förutsedda och bygger på tidigare remitterade förslag.

Det finns dock fortfarande finns vissa oklarheter när det gäller regleringen av skrymmande avfall (se kommentarerna till 3 kap. 4 § och 3 kap. 35 § avfallsförordningen). Efter de förordningsändringar som trädde i kraft i oktober 2025 har Avfall Sverige tillskrivit Klimat- och näringslivsdepartementet och önskat förtydliganden när det gäller skrymmande avfall. Vi har inte fått fullt gehör för våra ståndpunkter så här långt. Vi kommer därför att fortsätta att driva frågan om förtydliganden när det gäller skrymmande avfall.

En annan fråga som vi har påpekat är att det undantag som regleras i 3 kap. 36-37 §§ avfallsförordningen, när det gäller att avfall inte behöver samlas in på samma sätt för flerbostadshus, inte har justerats när det gäller småhus. Vi kommer därför att fortsätta att driva den frågan också.

En ytterligare fråga som vi har framfört är återinförande av möjligheten för Naturvårdsverket att meddela undantagsföreskrifter när det gäller undantag från kravet på separat utsortering samt insamling av bioavfall.

Inom ramen för den följdlagstiftning som ska regleras till EU:s förpackningsförordning 2025/40/EU finns det också aspekter där vi vill se justeringar, bland annat följande:

- Av Naturvårdsverket föreslagna kvalitetskrav på kommunal insamling av förpackningsavfall
- Av Naturvårdsverket föreslagna reglering av farliga förpackningar
- Finansiellt ansvar för producentansvarsorganisationerna när det gäller ökad service för insamling av förpackningsavfall från andra verksamheter än samlökaliserade verksamheter.

¹ Författningskommentarer är förklaringar av lagtextens syfte, hur den ska tolkas och det kan också ges exempel på hur en lagregel ska tillämpas i praktiken.

- Att kommunen ska kunna lämna en samlad mängd förpackningsavfall till en representant för PRO:erna
- Utbetalning av ersättning för kommunal insamling av förpackningsavfall till kommunala bolag.
- Överförande av detaljbestämmelser i avfallsförordningen om rapportering och ersättning till Naturvårdsverkets föreskrifter.
- Utbetalning av ersättning till kommunerna för insamling av förpackningsavfall månadsvis.

Det avfall som ligger under kommunernas ansvar att samla in och (utom förpackningsavfallet) att behandla, kallar vi med ett gemensamt begrepp för "obligatoriskt avfall". Här innefattas även avreglerat avfall i de fall kommunens andrahandsansvar begärts och godkänts.

3. Bakgrund

Beslutade lag- och förordningsändringar som beskrivs i denna PM utgör två av tre delar i regeringens paket reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning. Ändringarna har sin grund i förslagen i remissen *"Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi"*, KN2024/02249, som togs fram i samband med att Sverige fick varning från EU att vi inte når återvinningsmålen. Den första delen utgörs av de förordningsändringar som regeringen beslutade om den 17 juli 2025. De ändringarna kommenterar Avfall Sverige i *PM nr 8-2025 "Kommentarer till ändringar i avfallslagstiftningen beslutade av regeringen den 17 juli 2025"*.

Den andra delen i regeringens reformeringspaket utgörs av de ändringar i miljöbalken, som riksdagen beslutade om genom lag (2026:507) den 7 maj 2026. Lagändringarna innefattar framför allt ett helt nytt 15 kapitel.

Den tredje delen utgörs av de förordningsändringar som regeringen beslutade om den 21 maj 2026, som en följd av de lagändringar som lämnas genom nämnda prop. 2025/26:108.

Majoriteten av de nya ändringarna började gälla 1 juli 2026.

Utöver den nu beslutade avregleringen från kommunalt avfallsansvar av avfall från detaljhandel, samt förbrukat matfett och kontors- och returpapper från yrkesmässiga verksamheter, har Avfall Sverige argumenterat för avreglering av trädgårds- och parkavfall från verksamheter som utgör kommunalt avfall. Detta eftersom det inte finns några miljö- och hälsoskyddsskäl till att kommunen ska ansvara för det avfallsflödet. Regeringen har dock inte beslutat om någon sådan avreglering med utgångspunkt i prop. 2025/26:108. Avfall Sveriges argument för avreglering utgjorde ett alternativt förslag till förslaget om fritt val - "frival" - för verksamheter att välja någon annan än kommunen eller kommunens entreprenörer för det avfall kommunen annars ansvar för.

Något om ansvaret för kommunalt avfall från verksamheter

Frågan om ansvar för s.k. jämförligt hushållsavfall och en eventuell avreglering av detsamma diskuterades redan i Lars Ekecrantz's avfallsutredning från år 2012. Därefter har frågan utretts ytterligare.

År 2020 ersatte det EU-rättsliga begreppet *kommunalt avfall* begreppet *hushållsavfall* i miljöbalken.

Hushållsavfall härrörde från renhållningslagen, som arbetades in i miljöbalken och dess förordningar, och definierades enligt följande:

2 § Med hushållsavfall avses avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförligt avfall från annan verksamhet.

I förarbetena till bestämmelsen uttalas det att: "Med avfall från annan verksamhet som är jämförligt

med hushållsavfall menas avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål eller verksamhet uppehåller sig inom en lokal eller i en anläggning. Som exempel kan nämnas avfall från personalmatsalar, restaurangavfall och toalettavfall.” (prop. 1997/98:45 del 2 s. 185).

I den s.k. ”frukt- och gröntdomen” från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) kom domstolen fram till att avfall från försäljningsverksamheten i en butik inte utgör hushållsavfall²: *”Samtliga instanser ansåg att även om avfallet till sin karaktär påminde om hushållsavfall uppstod det som en följd av verksamheten och inte som en följd av att människor vistas i lokalerna. Avfallet var därmed inte jämförligt med hushållsavfall. Kommunens överklagande avslogs.”* En liknande dom vad avser förbrukat frityrfett (spillfett) från restaurangkökens tillagningskök.

Under tiden efter Frukt- och gröntdomen, det vill säga tiden när kommunalt avfall från försäljningsverksamheten i butiker inte lydde under kommunernas ansvar, hanterade vissa kommuner avfall från butiker genom att erbjuda sina tjänster för borttransport och behandling som en marknadsaktör. Detta med stöd av kommunallagens restkompetens.

Genom att Sverige år 2020 ersatte begreppet hushållsavfall med begreppet kommunalt avfall utan att begränsa det kommunala ansvaret, innebar det att kommunens ansvar rent rättsligt utvidgades till att omfatta detaljhandelns avfall och spillfettet igen. Det beror på att kommunalt avfall har en i stora delar bredare avgränsning än hushållsavfall.

Den s.k. Frivalsutredningen lämnade år 2021 förslag om frival för kommunalt avfall från verksamheter. Verksamheterna skulle med en enkel anmälan, utan närmare prövning, kunna välja att ta eget ansvar för sitt avfall och välja annan utförare än kommunen och kommunernas entreprenörer. Avfall Sverige hade en expert i utredningen och kunde därmed i detalj följa och bevaka utredningens arbete. Avfall Sverige och SKR argumenterade tydligt emot frival och såg flera nackdelar med en sådan reform:

- risker för att avfall inte skulle tas emot på ett miljö- och hälsoskyddsmässigt godtagbart sätt,
- ökat antal transporter och minskad transporteffektivitet,
- potentiellt höjda avfallsavgifter genom verksamheters ”russinplockning” och kommunens beredskap att hantera frivalt avfall,
- ökad risk för illegal avfallshantering,
- oklart syfte – med krav på separat utsortering av bioavfall, förpackningsavfall, farligt avfall, returpapper m.m., var det oklart vilka flöden som egentligen skulle komma i fråga för annan hantering än den som kommuner och producenter redan tillhandahöll.

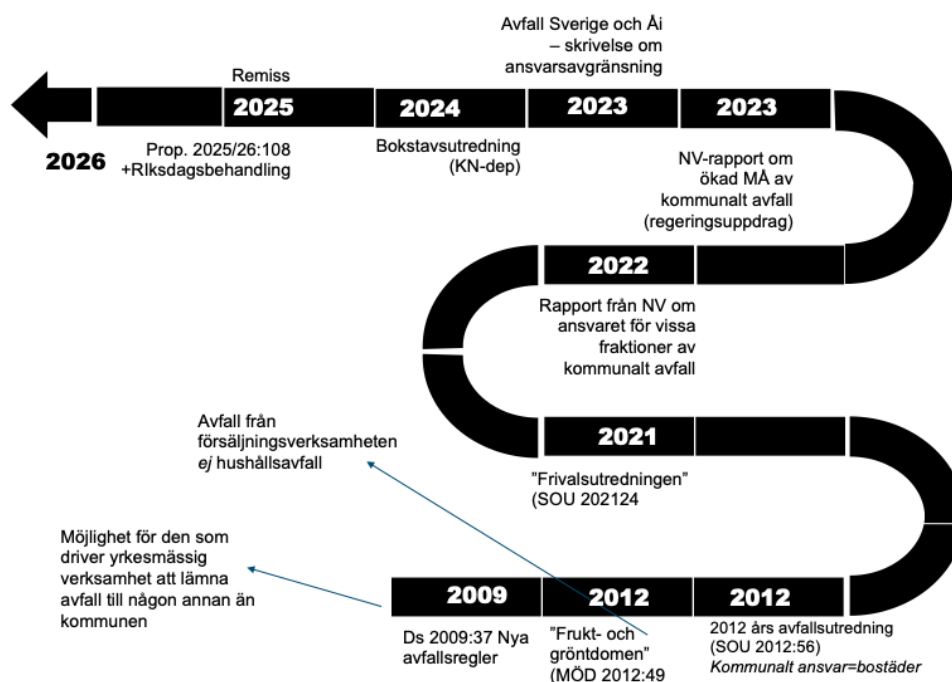
Det lämnades inte några förslag till lagstiftning med utgångspunkt i Frivalsutredningens förslag och regeringen har formellt avskrivit frival som ärende. Naturvårdsverket fick sedermera ett uppdrag att utreda ändrat ansvar för vissa flöden av kommunalt avfall, men inte heller den utredningen ledde till några lagförslag.

År 2023 redovisade Naturvårdsverket ett regeringsuppdrag om ökad materialåtervinning av kommunalt avfall där också frågan om kommunalt avfall från verksamheter berördes. Frågan om avreglering utreddes inom ramen för den bokstavsutredning som tillsattes och som lämnade sina förslag i slutet av år 2024. Bokstavsutredningen föreslog en avreglering av detaljhandel med livsmedel och inte all detaljhandel.

² Se MÖD 2012:49.

Den 29 januari 2025 överlämnade regeringen den ovan nämnda propositionen 2025/26:108 till Riksdagen för behandling med förslag om avreglering av avfall från detaljhandel, förbrukat matfett samt kontors- och returpapper från yrkesmässig verksamhet från det kommunala avfallsansvaret.

I november 2025 redovisade Naturvårdsverket rapporten *Sammansättning av verksamhetsavfall som går till förbränning - En plockanalysstudie...*, som visar en betydande potential för förbättrad källsortering hos verksamheter, särskilt av förpackningar och matavfall. En tredjedel av verksamheternas avfall (varav en stor del är kommunalt avfall) som går till förbränning består av avfall som ska källsorteras.

Tidslinjen för det kommunala avfallsansvaret. Illustrationen är framtagen av Avfall Sverige

Förklaring till det som anges i matrisen ovan

2012: Frukt- och gröntdomen (MÖD 2012:49).

2012: Ekecrantz utredning – kommunalt ansvar =avfall från bostäder.

2021: Frivalsutredningen.

2021-03-03: Uppdrag till Naturvårdsverket om kommunalt avfall.

2022-09-01 Naturvårdsverket redovisar rapporten Ansvar för kommunalt avfall avseende vissa enskilda avfallsströmmar

2023-05-02: Uppdrag till Naturvårdsverket att föreslå förordningsändringar för att öka materialåtervinningen.

2025-11-21 Naturvårdsverket redovisar rapport Sammansättning av verksamhetsavfall som går till förbränning - En plockanalysstudie...

2024+2026: Bokstavsutredning, prop. 2025/26:108.

4. Miljöbalken

Detta kapitel fokuserar på ändringar i miljöbalkens 15 kapitel om avfall. Vi kommenterar också ändringar i 26 kapitlet om tillsyn och 27 kapitlet om avfallsavgifter och särredovisning.

4.1. Kommunalt avfallsansvar

4.1.1 Hanteringsansvaret

Det kommunala avfallsansvaret regleras enligt följande i 15 kap. 12 § miljöbalken³:

12 § Varje kommun är ansvarig för all hantering av följande avfall inom kommunen:

- 1. kommunalt avfall,*
- 2. avloppsfraktioner och filtermaterial från enskilda avloppsanläggningar, som är dimensionerade för högst 25 personekvivalenter, om anläggningen endast används för a) hushållsspillvatten, eller b) spillvatten som till sin art och sammansättning liknar hushållsspillvatten,*
- 3. avfall från torrtoaletter och liknande lösningar, och*
- 4. bygg- och rivningsavfall som inte har producerats i en yrkesmässig verksamhet.*

Ansvaret för all hantering gäller inte den sortering eller insamling som ska göras av avfallsproducenten eller avfallsinnehavaren innan avfallet lämnas över till kommunen. Ansvar enligt första stycket 1 gäller inte sådant kommunalt avfall som en avfallsproducent ansvarar för enligt 18 §.

Författningskommentarer⁴

Första stycket överensstämmer i huvudsak med hittillsvarande 20 § (prop. 2019/20:156 s. 98 och 99). Det förtydligas att kommunen är ansvarig för all hantering av det avfall som räknas upp i paragrafen. Vad ”hantera avfall” innebär förklaras i 5 §. Förklaringen i 5 § innehåller ett flertal olika åtgärder och innebär att en aktör som vidtar någon av de uppräknade åtgärderna hanterar avfall. Ansvar för ”all hantering” av avfall innefattar ett ansvar för att alla de åtgärder som anges i 5 § vidtas. Det är därför inte tillräckligt att enbart vidta en av åtgärderna för att fullfölja ansvaret. I stället ska alla nödvändiga åtgärder som omfattas av uttrycket ”hantera avfall” vidtas för att kravet ska vara uppfyllt. Uppräkningen av de olika avfallsslag som kommunen ansvarar för ändras inte förutom att latrin i punkten 3 byts ut mot avfall. Ingen förändring i sak är avsedd. I 5 § förklaras även vad som avses med kommunalt avfall och bygg- och rivningsavfall.

I andra stycket finns ett undantag från ansvaret för att utföra all hantering. Kommunen ansvarar inte för den sortering eller insamling som ska göras av avfallsproducenten eller avfallsinnehavaren innan avfallet lämnas över till kommunen. Undantaget gäller endast sortering och insamling. Kommunen ansvarar därför för övrig hantering av avfallet.

Avfallsproducenten och avfallsinnehavarens ansvar framgår av 17 och 18 §§ Prop. 2025/26:108. I de fall då det införts ett system för utökat producentansvar för visst avfall kan avfallsproducenter och avfallsinnehavare ha ett särskilt ansvar för sortering och insamling. Undantaget innebär inte att avfallsproducenten eller den tidigare avfallsinnehavaren slipper ansvar för att förebygga avfall eller att sortera det enligt gällande föreskrifter. En kommun har möjlighet att besluta om föreskrifter om felsorteringsavgifter, om de som lämnar över avfallet till kommunen inte har följt gällande föreskrifter för sortering och insamling.

³ Tidigare 15 kap. 20 § miljöbalken.

⁴ Prop. 2025/26:108 s. 120 ff.

Av tredje stycket framgår att kommunen inte ansvarar för det kommunala avfall som har producerats i en detaljhandel, med undantag för torghandel, eller avfall som består av förbrukat matfett eller förbrukat kontorspapper och returpapper som har producerats i en yrkesmässig verksamhet. Om vissa förutsättningar är uppfyllda kan dock kommunen ändå vara ansvarig för att hantera avfallet. Det framgår av 19 § där kommunens andrahandsansvar för den här typen av avfall regleras. Kommunens ansvar gäller inte heller om det har inrättats ett system för producentansvar för det aktuella avfallet. Om det har inrättats ett sådant system är det producenterna eller producentansvarsorganisationerna som har ansvaret för avfallet även om det är ett kommunalt avfall. Olika producentansvar är reglerade på olika sätt så vad som gäller i det specifika fallet kan skilja sig åt. Exempel på produkter där det inrättats producentansvar är förpackningar, elavfall, batterier, bilar, däck samt fiskeredskap.

Avfall Sveriges kommentarer:

Skilnaden mot tidigare 15 kap. 20 § miljöbalken är att begreppet *”latrin från torrtoaletter och jämförliga lösningar”* ersatts med *”avfall från torrtoaletter och liknande lösningar”*. Begreppet verkar därmed få en bredare tillämpning och innefattar sannolikt även avfall i form av exempelvis urin och askan från förbränningstoaletter enligt den föreslagna lydelsen.

Det har dessutom tillkommit ett andra stycke som förtydligar att kommunens ansvar inte inträder förrän avfallet lämnas över till kommunen samt att ansvaret inte heller omfattar sådant kommunalt avfall som en producent ansvarar för enligt 15 kap. 18 § (d.v.s. det avreglerade avfallet, se nedan).

4.1.2 Ansvaret för borttransport av avfall

Det kommunala ansvaret för borttransport av avfall regleras enligt följande i 15 kap. 13 § miljöbalken⁵:

13 § Kommunen ska transportera bort det avfall som avses i 12 § från den fastighet där avfallet har producerats, om

- 1. borttransport behövs för att tillgodose såväl skyddet för människors hälsa och miljön som enskilda intressen,*
- 2. fastighetsinnehavaren begär att kommunen ska transportera bort avfallet och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna, eller*
- 3. det framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av detta kapitel.*

När kommunen planerar och beslutar hur den ska ta sitt ansvar för avfallshanteringen ska kommunen ta hänsyn till de behov som finns för olika slag av bebyggelse.

Författningskommentarer⁶

Paragrafen innehåller en skyldighet för kommunen att under vissa förutsättningar transportera bort det avfall som kommunen ansvarar för från den fastighet där avfallet har producerats, och om vad kommunen ska ta hänsyn till när den planerar och beslutar om hur den ska ta sitt ansvar för avfall. Övervägandena finns i avsnitt 6.8. Första och andra punkterna, motsvarar hittillsvarande 20 a § (prop. 2019/20:156 s. 99, prop. 2015/16:166 s. 71 och 72). Tredje punkten, som är ny, innebär att kommunen i vissa fall är skyldig att hämta visst avfall fastighetsnära. En förutsättning för det är att det framgår av föreskrifter som meddelats med stöd av kapitlet, till exempel avfallsförordningen eller

⁵ Tidigare 15 kap. 20 a § miljöbalken.

⁶ Prop. 2025/26:108 s. 121 ff.

förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar. Det finns då inget utrymme för kommunen att göra någon egen bedömning enligt de andra punkterna i paragrafen. I stället får kommunen göra de avvägningar som är möjliga enligt föreskrifterna. Andra stycket överensstämmer delvis med hittillsvarande 23 §. Det anger att kommunen redan på planeringsstadiet, när förslag utarbetas, ska ta hänsyn till olika slag av bebyggelse. Både i de fall när det är bestämt vilken insamling som kommunen ska erbjuda sina medborgare för ett visst avfall, och när kommunen bestämmer detta själv, behöver kommunen överväga olika tekniska lösningar. Det är stor skillnad på insamling av avfall från flerbostadshus, villor och radhus men det kan även förekomma olika geografiska skillnader inom en kommun för samma bostadstyp. Kommunen ska ta hänsyn till sådana omständigheter redan på planeringsstadiet.

Avfall Sveriges kommentarer:

Bakom den andra punkten döljer sig det som brukar benämnas ”budad hämtning”, d.v.s. borttransport utöver de tjänster som kommunen erbjuder generellt med stöd av sina avfallsföreskrifter och avfallstaxa, t.ex. att som fastighetsinnehavare begära hämtning från fastigheten av grovavfall när grovavfall annars som grundtjänst lämnas vid ÅVC.

4.1.3 Den kommunala ensamrätten

Det kommunala ansvaret för borttransport av avfall regleras enligt följande i 15 kap. 16 § miljöbalken⁷:

16 § Om kommunen är ansvarig för hantering av avfall enligt detta kapitel, eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet, får inte hanteringen utföras av någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar.

Om det följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken får dock

1. en fastighetsinnehavare på fastigheten återvinna eller bortskaffa

a) bioavfall, eller

b) avfall från torrtoaletter eller liknande lösningar, eller

2. en nyttjanderättsinnehavare på fastigheten återvinna eller bortskaffa trädgårds- och parkavfall.

Författningskommentarer⁸:

Paragrafen innehåller ett förbud för andra än kommunen att hantera avfall Prop. 2025/26:108 som kommunen är ansvarig för. Övervägandena finns i avsnitt 6.13 Prop. 2025/26:108. Paragrafens första stycke motsvarar hittillsvarande 24 § första stycket (prop. 1997/98:45 del 2 s. 193 och 196).

Regleringen utgör inget hinder för en fastighetsägare eller någon som denne har anlitat att transportera bort avfall från sin fastighet till en återvinningscentral, om kommunen i sina föreskrifter överlåtit till enskilda att själva göra detta. Andra stycket har ingen tidigare motsvarighet. Av första punkten framgår att (om det följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken) en fastighetsinnehavare får återvinna eller bortskaffa bioavfall eller avfall från torrtoaletter eller liknande lösningar, på sin fastighet. Med stöd av andra punkten kan en nyttjanderättsinnehavare på fastigheten återvinna eller bortskaffa trädgårds- och parkavfall, om det är tillåtet enligt föreskrifter som meddelats enligt kapitlet. Det finns flera föreskrifter meddelade med stöd av 9 och 15 kap. där det framgår om ett visst förfarande är tillåtet eller inte, om det krävs anmälan eller tillstånd innan omhändertagande på den egna fastigheten, och vad fastighetsinnehavaren eller nyttjanderättsinnehavaren i övrigt behöver uppfylla för att få omhänderta avfallet på fastigheten. Vad som avses med bioavfall, trädgårds- och parkavfall, återvinna avfall och bortskaffa avfall framgår av 5 §.

⁷ Tidigare 15 kap. 24 § miljöbalken.

⁸ Prop. 2025/26:108 s. 123.

Avfall Sveriges kommentarer:

Regeringen anger alltså att det inte finns något hinder för fastighetsägare eller någon annan som denne har anlitat att transportera bort avfall från sin fastighet till en återvinningscentral om kommunen tillåter detta enligt sina avfallsföreskrifter. Det innebär att det inte bara är enskilda som kan tillåtas att med stöd av avfallsföreskrifterna transportera avfall till återvinningscentralen utan även yrkesmässiga aktörer. Att kommunen i sina avfallsföreskrifter ska reglera vem eller vilka som får transportera avfall till återvinningscentralen följer av den s.k. Tiptapp-domen⁹ som avsåg en tillsynsnämnds förbud mot ett app-bolag att förmedla transport av avfall under kommunalt ansvar till någon som inte har kommunens transportuppdrag. Domen medför behov av förtydliganden i kommunernas avfallsföreskrifter om hur egen transport till ÅVC får ske. I Avfall Sveriges underlag för avfallsföreskrifter (Rapport 2017:1) finns exempel på hur behörigheten att transportera avfall kan regleras.

4.1.4 Avfallsproducentens och avfallsinnehavarens ansvar

Avfallsproducentens och avfallsinnehavarens ansvar regleras enligt följande i 17 §¹⁰:

17 § Varje avfallsproducent är ansvarig för all hantering av det avfall som den har producerat. Varje avfallsinnehavare är ansvarig för all hantering av det avfall som den har i sin besittning.

Ansvaret för avfallsproducenten och avfallsinnehavaren gäller inte, om

- 1. kommunen är ansvarig för avfallet enligt 12 eller 13 § eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 14 eller 15 §,*
- 2. det för avfallet har införts ett system för utökat producentansvar för avfallshantering eller det annars framgår av lag eller annan författning att avfallsproducenten eller avfallsinnehavaren inte är ansvarig, eller*
- 3. avfallsinnehavaren endast transporterar avfall på uppdrag av någon annan.*

Författningskommentarer¹¹:

Paragrafen klargör avfallsproducentens och avfallsinnehavarens ansvar. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 11 a §. Övervägandena finns i avsnitt 6.7 prop. 2025/26:108.

Paragrafen handlar inte längre om den ursprungliga avfallsproducenten utan om alla avfallsproducenter och även om avfallsinnehavare. Undantagen från ansvaret förtydligas. Paragrafen ändras också redaktionellt.

Av första stycket framgår att varje avfallsproducent och varje avfallsinnehavare ansvarar för all hantering av det avfall som den har producerat eller har i sin besittning. Vilka som avses med uttrycken avfallsproducent och avfallsinnehavare framgår av 5 §, liksom vad som avses med att hantera avfall. Vad som avses med "all hantering" förklaras i författningskommentaren till 12 §. Vad ansvaret för all hantering innebär framgår av 26 §. Andra stycket innehåller undantag från avfallsproducentens och avfallsinnehavarens ansvar.

I första punkten undantas sådant avfall som kommunen är ansvarig för. Ett hushåll ansvarar alltså inte för att hushållets avfall hanteras trots att ett hushåll är en avfallsproducent och en avfallsinnehavare, eftersom det är fråga om avfall som kommunen är ansvarig för (se 12 §). I andra punkten undantas visst avfall som det har inrättats system för utökat producentansvar för, till exempel förpackningsavfall och elavfall. Om det finns ett producentansvar, ansvarar producenten

⁹ Mark- och miljööverdomstolen meddelade under 2021 dom i mål M 6891-20.

¹⁰ Tidigare 15 kap. 11 och 11 a §§ miljöbalken.

¹¹ Prop. 2025/26:108 s. 123 f.

eller producentansvarsorganisationen för att avfallet behandlas och hanteras korrekt. Vad som avses med ett system för utökat producentansvar för avfallshantering förklaras i 5 §. Det framgår också av punkten att hela eller delar av ansvaret kan ligga på någon annan än avfallsproducenten eller avfallsinnehavaren, om det framgår av lag eller annan författning att avfallsproducenten eller avfallsinnehavaren inte är ansvarig. Ett exempel är att ansvaret kan upphöra eller övergå till en ny avfallsinnehavare om kraven i 27, 28 och 30 §§ är uppfyllda. Ett annat exempel är att företag som släpper ut stora mängder koldioxid endast är ansvariga för att minska sina utsläpp och inte för all hantering av koldioxiden, se lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter. De kan välja geologisk lagring av koldioxid som metod men det är frivilligt. Av tredje punkten framgår att om avfallsinnehavaren endast transporterar avfall på uppdrag av någon annan har denne inte ansvar för all hantering av avfallet. En avfallsinnehavare som själv transporterar sitt eget avfall omfattas inte av undantaget. Vilket ansvar transportören har framgår av 25 §.

Avfall Sveriges kommentarer:

Precis som tidigare upphör hushållets och andra avfallsinnehavares ansvar för det kommunala avfall och annat avfall under kommunalt avfallsansvar som har genererats på fastigheten när avfallet överlämnas till kommunen för borttransport och behandling.

4.1.5 Vad avfallsansvaret innebär

Innebörden av bl.a. det kommunala avfallsansvaret regleras i 26 §:

26 § Ansvaret för all hantering av avfall enligt 12, 17–19, 22 och 24 §§ innebär att den ansvariga ska

- 1. se till att avfallet hanteras i enlighet med 10 §,*
- 2. se till att avfallshierarkin följs vid valet av behandlingsmetod, och*
- 3. stå för kostnaderna för all hantering av avfallet.*

Bestämmelser om att en kommun kan ta ut avgifter för sin avfallshantering finns i 27 kap. 4 §.

Författningskommentarer:

Av paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, framgår det vilket ansvar den som är ansvarig för all hantering av avfallet har. Den genomför artiklarna 14.1 och 15.1 i avfallsdirektivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1. Första stycket innebär ingen förändring av gällande rätt utan paragrafen utgör enbart ett förtydligande av vad ansvaret innebär. Vad som avses med att hantera avfall framgår av 5 §. Vad ”all hantering” innebär förklaras i författningskommentaren till 12 §. I ansvaret ingår att hantera avfallet på det sätt som anges i 10 § och följa avfallshierarkin i 11 § vid valet av behandlingsmetod. I ansvaret ingår även att stå för kostnaderna för att hantera avfallet. Ansvaret innebär inte att den ansvarige själv måste utföra åtgärderna utan den ansvarige kan anlita någon annan för att utföra hanteringen. Den ansvarige ska dock se till att avfallet behandlas och i övrigt hanteras på rätt sätt. Det kan t.ex. göras genom att den ansvarige kontrollerar på vilket sätt den som anlitas för hanteringen planerar att behandla avfallet. I andra stycket finns en upplysning om att när kommunen är ansvarig för hanteringen av avfallet får kommunen ta ut en avgift enligt den taxa som kommunfullmäktige antar enligt 27 kap. Det innebär att kommunen kan avgiftsbelägga allt arbete som utförs enligt 12–15 och 18–20 §§. Paragrafen reglerar endast ansvaret för själva hanteringen av avfallet. Det finns även annan reglering som ska följas av den som ansvarar för hantering av avfall. Det gäller till exempel krav på tillstånd och anmälan för hantering av avfall och att bidra till Sveriges rapportering till Europeiska unionen om avfallsmängder och hur avfallet har hanterats.

Avfall Sveriges kommentarer:

I praktiken innebär inte bestämmelsen några nyheter för de kommunala avfallsorganisationerna.

Såväl hanteringsansvaret, efterlevnad av avfallshierarkin som finansiering av det kommunala avfallsansvaret enligt 15 kap. miljöbalken samt förordningar (t.ex. kommunal insamling av förpackningsavfall och fiskeredskap) följer redan av tidigare gällande krav.

4.2. Avreglering av vissa flöden kommunalt avfall från kommunalt avfallsansvar

18 § En avfallsproducent är ansvarig för all hantering av det kommunala avfall som har producerats i

1. *en detaljhandel, med undantag för torghandel, eller*
2. *en yrkesmässig verksamhet, om avfallet består av*
 - a) *förbrukat matfett, eller*
 - b) *förbrukat kontorspapper och returpapper.*

Första stycket 1 gäller inte för det avfall som omfattas av ett system för utökat producentansvar för avfallshantering.

Författningskommentarer¹²:

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras att vissa avfallsproducenter ska ha ansvar för all hantering av sitt kommunala avfall. Övervägandena finns i avsnitt 6.2, 6.3 och 6.4 Prop. 2025/26:108. Paragrafen innebär att kommunen, trots ansvaret i 12 §, inte längre ansvarar för att avfallet hanteras. I första stycket anges att en detaljhandel ska ansvara för att hantera allt sitt kommunala avfall. Med detaljhandel avses den handel som träffas av kod 47 i kommissionens delegerade förordning (EU) 2023/137 av den 10 oktober 2022 om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen. I förordningen anges s.k. NACE-koder eller SNI-koder (Svensk näringsgrensindelning, SNI). Såväl detaljhandel i butik, som detaljhandel via internet eller postorder och förmedling omfattas. Alla undergrupper och detaljgrupper under kod 47 är detaljhandel och omfattas, förutom torghandel. Parti- eller provisionshandel ingår inte heller i detaljhandel.

Av första stycket framgår även att alla yrkesmässiga verksamheter som producerar kommunalt avfall i form av förbrukat matfett och förbrukat kontorspapper och returpapper ska ha ett eget ansvar för detta. I 5 § förklaras vad som avses med att hantera avfall, avfallsproducent, kommunalt avfall, förbrukat matfett, förbrukat kontorspapper och returpapper. Vad som avses med ”all hantering” förklaras i författningskommentaren till 12 §. Vad ansvaret för all hantering innebär framgår av 26 §. I andra stycket förtydligas att ansvaret inte gäller om det finns ett utökat system för producentansvar i fråga om avfallet. I de fallen ansvarar producenterna eller producentansvarsorganisationerna för avfallet. Ansvaret kan upphöra eller övergå till en ny avfallsinnehavare om kraven i 28 eller 30 §§ är uppfyllda och en kontroll enligt 27 § utförts.

¹² Prop. 2025/26:124 f.

Avfall Sveriges kommentarer:

Regeringen föreslår alltså att avfall från detaljhandel (med undantag för torghandel), avfall från yrkesmässig verksamhet som består av förbrukat matfett eller förbrukat kontorspapper och returpapper avregleras från det kommunala avfallsansvaret enligt 15 kap. miljöbalken.

Allt avfall från detaljhandel blir avfallsproducentens ansvar får sannolikt störst effekt i fråga om köpcentrum och större butiker samt livsmedelsbutiker. Butiksavfall som utgörs av kasserade produkter som är så kallade animaliska biprodukter (ABP) utgör "före detta livsmedel" (d.v.s. har ingredienser från djurriket, inte har gått genom kök och därför omfattas av särskilda regler för avfallshanteringen, bland annat handelsdokument och märkning av fordon). Avfall Sverige konstaterar att ABP-regelverket generellt inte synes ha efterlevts innan det kommunala ansvaret började gälla 2020 men har uppmärksamats på grund av bland annat att kommunerna ställde krav efter ansvarsövergången.

I tillägg till det som anges i författningskommentaren avgör *huvudsaklig verksamhet* till vilken avfallstyp avfall hör enligt bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614).

Det är Avfall Sveriges bedömning att t.ex. en detaljhandel som har en liten cafédel utgör detaljhandel och att avfallet därifrån avregleras, medan avfallet från exempelvis en restaurang eller ett café som säljer lite produkter är avfall från restaurang/café-verksamhet (vilket utgör kommunalt avfall) och därmed ligger kvar under det kommunala ansvaret. Detta eftersom avfall från restauranger och caféer inte avregleras från det kommunala ansvaret.

Fettavskiljarslam är ofta, beroende på källan, kommunalt avfall (se Avfall Sveriges guide #25). I det fallet att en fettavskiljare finns installerad i en detaljhandel är det Avfall Sveriges bedömning att avfall från fettavskiljaren därmed utgör en del av den huvudsakliga verksamheten detaljhandel och att detta avfall därmed också avregleras. Om däremot avskiljaren tar emot även en icke obetydlig del fetthaltigt vatten från restauranger, vilkas avfall ju inte avregleras, så att fettavskiljaren även innehåller fettslam under kommunalt ansvar och ensamrätt, innebär det att *allt* slam i fettavskiljaren blir kommunalt ansvar. Det innebär också att eventuella krav på regelbunden tömning i de kommunala avfallsföreskrifterna gäller för fettavskiljaren. På samma sätt som för annat avfall så blir fettavskiljarslam kommunalt ansvar om det blandas från restauranger och detaljhandel.

På samma sätt som beskrivs om fettavskiljarslam ovan, kan matfett på en restaurang skrapas ner i matavfallsfraktionen, som ju är kommunalt avfall under kommunalt ansvar. Matfettet har då blandats med avfall som kommunen ansvarar för och omfattas i och med det av kommunalt ansvar. Samma sak om en verksamhet lägger sitt returpapper i samma behållare som exempelvis bostädernas returpapper. Avreglerat avfall som läggs samman med avfall under kommunalt ansvar, blir kommunalt ansvar (så länge avfallet under kommunalt ansvar inte är av helt obetydlig mängd). Det är inget som behöver beräknas eller rapporteras särskilt.

4.2.1. Aspekter när det gäller avgiftsuttag enligt avfallstaxan

Det är vanligt att kommunen debiterar fastighetsägaren och inte hyresgästerna i en fastighet.

*Om det finns en eller flera butiker i en fastighet där vi debiterar fastighetsägaren vad gäller då?
Vad gäller om fastighetsägaren har gemensamma kärl för t.ex. en liten pryl- eller klädesbutik och hyreslägenheter?*

Eftersom avfall från detaljhandel avregleras kan inte kommunen ”tvinga in” detaljhandeln i hushållens avfallshantering (=kommunalt avfall under kommunalt avfall), utan detaljhandeln i fastigheten har rätt att som avfallsproducent själv hantera sitt avfall. Däremot kan det ju vara så att fastighetsägaren inte kan eller vill bereda plats för separat avfallshantering för detaljhandeln och det blir då eventuellt en fråga om förhandling mellan fastighetsägare och verksamheten angående utrymmesfrågan.

I många fall kan det antas att fastighetsägare och verksamhet inte anser att det finns skäl för separat utrymme eller att någon annan än kommunen anlitas bara för att butikens kommunala rest- och matavfall (vanligen från personalutrymmen och väntrum) inte längre ligger under kommunens ansvar och ensamrätt. För övrigt kan antas att en butik som anmält samordnad avfallshantering och lämnar förpackningsavfall i samma kärl som hushållens förpackningsavfall, också fortsätter att lägga sitt restavfall och matavfall i samma behållare som hushållen. Avfallet blandas då med avfall under kommunalt ansvar och blir kommunalt ansvar.

Bedömningsgrunden ”huvudsaklig verksamhet” kan inte tillämpas på det sättet att man utgår från vilka typer av avfallsproducenter som finns på en fastighet (d.v.s. i detta fall hushåll samt verksamhet med detaljhandel). Huvudsaklig verksamhet är snarare en bedömningsgrund för en verksamhet i sig (t.ex. detaljhandel) och vilken verksamhet som bedrivs inom ramen för detaljhandeln, där det ju är en rimlig bedömning att avfallet från caféverksamhet i en förbutik på t.ex. en stormarknad innefattas i den huvudsakliga verksamheten detaljhandel.

Men i de fall detaljhandeln av egen vilja lägger avfallet bland hushållens avfall så blandas det med hushållens kommunala avfall, och då blir även detaljhandelns avfall en del av kommunalt avfall under kommunalt ansvar.

4.3. Kommunens andrahandsansvar för avreglerade avfallsflöden

19 § En avfallsproducent får begära att kommunen ska ansvara för all hantering av avfallsproducentens avfall som avses i 18 §. Kommunen ska godkänna en begäran om producenten kan visa att

- 1. det finns ett bristande utbud av tjänster för avfallshanteringen,*
- 2. transportavstånden är orimligt långa, eller*
- 3. avfallshanteringstjänsterna erbjuds med oskäliga avtalsvillkor.*

Kommunens ansvar för att hantera avfallet ska vara tidsbegränsat och gälla för en period på fem år från den dag begäran godkännts.

Författningskommentarer¹³:

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, regleras ett andrahandsansvar för kommunen. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

I första stycket anges att trots att kommunen inte har ansvaret för att hantera avfallet enligt 18 §, är kommunen ändå i vissa fall ansvarig för all hantering av avfallet. Vad "hantera avfall" innebär framgår av 5 §. Vad som avses med "all hantering" förklaras i författningskommentaren till 12 §. Efter att en begäran beviljats ansvarar kommunen bara för hanteringen av avfallet från den avfallsproducent som gjort begäran. Skyldigheten inträder när avfallsproducenten begär det och kan visa att någon av de uppräknade förutsättningarna är uppfyllda. Det finns inga formkrav för hur en begäran ska gå till utan det kan kommunerna själva bestämma. I kommuner där det saknas privata alternativ kan kommunen till exempel bestämma att det räcker med ett telefonsamtal och en tjänsteanteckning.

Om kommunen avslår begäran kan beslutet överklagas. Ett kommunalt beslut överklagas normalt till länsstyrelsen och därefter till mark- och miljödomstolen (se 19 kap. 1 §)

Det ska till exempel finnas ett bristande utbud av tjänster i kommunen i fråga om att samla in och behandla avfallet. Andra omständigheter att ta hänsyn till är om de enda erbjudanden som finns innebär orimligt långa transportavstånd, vilket påverkar miljön negativt eller om tjänsten erbjuds med oskäliga avtalsvillkor. Exempel på oskäliga avtalsvillkor är oskäligt höga priser som försvårar för ett företag att bedriva verksamhet på likartade villkor som övriga företag i samma bransch. Om kommunen erbjuder samma eller högre pris än de privata alternativen är det ett exempel på att det inte är oskäliga avtalsvillkor.

Av *andra stycket* framgår att kommunens ansvar gäller under fem år från den dag begäran godkänts av kommunen. Avfallsproducenten kan sedan inkomma med en ny begäran.

Avfall Sveriges kommentarer¹⁴:

Regeringen inför alltså ett andrahandsansvar för kommunen avseende de avfallsflöden som avregleras. Andrahandsansvaret var Avfall Sveriges förslag i syfte att kunna argumentera för avreglering i stället för frival. Genom andrahandsansvaret finns det vid varje tillfälle ett heltäckande ansvar för de fraktioner som avregleras i de fall det inte finns någon privat aktör som vill åta sig att hantera det avreglerade avfallet. I jämförelse med ett allmänt frival för verksamheter, innebär avreglering en mer långsiktig och tydlig ansvarsfördelning.

En viktig aspekt när det gäller avregleringen av vissa avfallsflöden från kommunalt ansvar är att regeringen föreslår en särskild bestämmelse som ger kommunen behörighet att under vissa förutsättningar hantera och ansvar för avfallet.

Om avfallsproducenten inte kan visa att någon av de tre förutsättningarna i 19 § föreligger ska

¹³ Prop. 2025/26:108 s. 125 f.

¹⁴ Informationen under denna rubrik finns också med i ett dokument som Avfall Sverige publicerade i en medlemsnyhet 26-03-16. <https://www.avfall Sverige.se/for-medlemmar/medlemsnyheter/vagledning-om-avreglering-och-andrahandsansvar/>

kommunen avslå begäran. Ett sådant avslag innebär myndighetsutövning mot enskild och behöver grunda sig i ett beslut, som är motiverat och överklagningsbart till länsstyrelsen i första instans.

I det utredningsförslag som remitterades¹⁵ föreslogs det att det var kommunen som skulle ta ställning till om förutsättningarna för begäran förelåg eller ej. Efter synpunkter från Avfall Sverige har regeringen korrigerat sitt förslag så att det är **avfallsproducenten** som föreslås vara den som **ska** visa att någon av förutsättningarna föreligger, vilket är en mycket rimligare ordning.

Andrahandsansvaret är tidsbegränsat till fem år från den dag då begäran godkänts.

Om kommunen hanterar avfall från en detaljhandelsverksamhet bör kommunen aktivt informera om avregleringen, inhämta en begäran om fortsatt kommunal hantering och få den bekräftad.

En viktig fråga är huruvida t.ex. en detaljhandelsverksamhet kan begära att kommunen hanterar *vissa fraktioner kommunalt avfall* från detaljhandelsverksamheten eller om en begäran måste avse *allt avfall från detaljhandelsverksamheten*. Mot bakgrund av vad som uttalas i kommentaren till bestämmelsen att *vissa avfallsproducenter ska ha ansvar för all hantering av sitt kommunala avfall*¹⁶ är det Avfall Sveriges bedömning att en avfallsproducent inte kan begära att kommunen ska hantera vissa fraktioner kommunalt avfall från detaljhandelsverksamheten utan att en begäran måste avse allt det kommunala avfallet.

4.3.1. Några viktiga aspekter av avregleringen

- (1) Om kommunen idag inte hanterar sådant avfall som avregleras så behöver kommunen ha beredskap för att kunna hantera det som en följd av kommunens andrahandsansvar.
- (2) När det gäller att hantera kommunalt avfall inom ramen för en begäran så kommer det avfallet att lyda under kommunalt avfallsansvar och kan därmed debiteras avfallsavgifter med stöd av kommunens avfallstaxa.

Eftersom avfall från detaljhandel tidigare utgjort kommunalt ansvar har många kommuner redan reglerat avgift för sådan hantering i sin avfallstaxa och då behöver inte någon ändring ske i taxan. I annat fall behöver avfallstaxan kompletteras när det gäller avfall som ska hanteras efter begäran.

Kommunen behöver också analysera och inventera vilket behov av tjänster som kan bli en följd av begäran om hämtning av avfall.

- (3) Om den kommunala avfallsorganisationen hanterar avfall från detaljhandel och/eller förbrukat matfett samt kontors- och returpapper från yrkesmässiga verksamheter utan att göra det inom

¹⁵ KN2024/02249.

¹⁶ Jfr. prop. 2025/26:108 s. 124.

ramen för en begäran från verksamhetsutövare behöver lagen (2026:578) om offentlig säljverksamhet beaktas. Se Avfall Sveriges PM 3-2026.

- (4) Den kommunala avfallsorganisationen behöver se över sin egen regi-verksamhet alternativt avtal med upphandlade privata utförare i relation till avfall som avreglerats från kommunens ansvar.
- (5) Den kommunala avfallsorganisationen behöver ha beredskap för att hantera avfall i form av animaliska biprodukter (ABP) efter begäran från detaljhandelsverksamheter. När det gäller ABP i form av *före detta livsmedel* görs undantag i ABP-regelverket från särskilda hanteringskrav om maximalt 20 kilogram sådan ABP uppstår per vecka och anläggning (läs butik). Undantaget innebär att sådan ABP inte behöver handelsdokument och märkta fordon etc., så länge det lämnas med restavfallet. För grönsaker och andra icke-animaliska livsmedel och för matavfall som gått genom kök, finns inga krav på handelsdokument etc., så det avfallet hanteras helt enligt avfallsförordningen.

Avfallsförordningens krav på skiljande av förpackningar från sitt innehåll gäller alltså och butiken i form av avfallsproducent måste se till att förpackningen skiljs från det före detta livsmedlet innan det slängs med restavfallet, i annat fall krävs dispens från avskiljandekravet.

Men parallellt gäller också kraven i avfallsförordningen på separat utsortering av livsmedels- eller köksavfall¹⁷. Detta innebär att även om undantaget i ABP-reglerna avseende 20 kilogram är tillämpligt så gäller kravet på separat insamling av livsmedelsavfall enligt avfallsförordningen. För att kunna nyttja ABP-regelverkets undantag för ”före detta livsmedel” under 20 kilogram krävs dispens från avfallsförordningens krav på utsortering av livsmedelsavfall, så att det får läggas i restavfallet.

Den möjlighet som då finns är att kommunen ansöker hos Naturvårdsverket om dispens från kravet på separat insamling av livsmedelsavfall¹⁸ från butik vad gäller ABP före detta livsmedel. Om kommunen får sådan dispens omfattas livsmedelsavfallet inte heller av krav på utsortering. Om dispens beviljas behöver kommunen åtminstone inte samla in ABP i form av före detta livsmedel från butiker som ger upphov till mindre än 20 kilogram ABP i form av före detta livsmedel per vecka. Avfall Sverige avser att ta fram en mall om ansökan om dispens från detta krav på separat insamling.

- (6) Kommunala bolag som har direkttilldelats uppdrag att behandla kommunalt avfall under kommunalt ansvar behöver analysera vad det innebär att det inte längre ingår i ansvaret, men att en avfallsproducent i form av detaljhandel (eller en entreprenör som hanterar avfallsproducentens avfall) skulle vilja anlita den kommunala anläggningen för hantering av avfallet (t.ex. rötning av matavfall). Avfallet skulle då inte utgöra en del av det tilldelade uppdraget. Det innebär att hanteringen skulle behöva hamna inom ramen för de maximalt 20 procent av verksamheten som får riktas till marknaden för att fortfarande uppfylla kravet på direkttilldelning (det s.k. verksamhetskriteriet).

¹⁷ Se 3 kap. 2 och 7 §§ avfallsförordningen (2020:614).

¹⁸ Se 3 kap. 28 § avfallsförordningen (2020:614).

- (7) Avfallsproducenten i form av detaljhandel får genom avregleringen ett ansvar för att ta tillbaka avfall som inte har hanterats rätt i senare led. Den som transporterar avfall på uppdrag av en detaljhandelsverksamhet och som inte får avlämna sitt avfall hos en mottagare är skyldig att lämna tillbaka avfallet till detaljhandelsverksamheten, som då är skyldig att ta emot det¹⁹.

4.4. Fastighetsinnehavares ansvar för hantering av avfall

16 § Om kommunen är ansvarig för hantering av avfall enligt detta kapitel, eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet, får inte hanteringen utföras av någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar. 13 Om det följer av föreskrifter som har meddelats med stöd av balken får dock

1. en fastighetsinnehavare på fastigheten återvinna eller bortskafter

a) bioavfall, eller

b) avfall från torrtoaletter eller liknande lösningar, eller

2. en nyttjanderättsinnehavare på fastigheten återvinna eller bortskafter trädgårds- och parkavfall.

Författningskommentarer²⁰:

En fastighetsinnehavare får återvinna eller bortskafter avfall på fastigheten, om det görs utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön (15 kap. 24 § andra stycket miljöbalken).

Regleringen tar främst sikte på en fastighetsägares kompostering av vegetabiliskt avfall (Prop. 1997/98:45 del 1 s. 428). Enligt ordalydelsen ingår dock allt avfall som uppkommer hos ett hushåll och i förarbetena nämns också ”annat tillåtet omhändertagande av avfall”.

Mot bakgrund av utvecklingen på avfallsområdet är det tveksamt om risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön. Regeringen anser därför att möjligheten för en fastighetsinnehavare att själv återvinna eller bortskafter avfall på fastigheten bör begränsas till den typen av avfall.

Det bör förklaras i lag vad som avses med bioavfall så att det blir tydligt vilket avfall en fastighetsägare kan omhänderta på fastigheten. Uttrycket bör ha samma innebörd som motsvarande uttryck i dag har i avfallsförordningen.

Enligt flera kommuner och Avfall Sverige bör en fastighetsinnehavare även kunna omhänderta latrin och avfall från torrtoaletter eller liknande lösningar på fastigheten. Prövning av hantering och behandling av latrin är en sådan miljöfarlig verksamhet som provas enligt 9 kap. miljöbalken och föreskrifter meddelade med stöd av det kapitlet. Regeringen instämmer i att ett sådant tillägg behövs. Ett sådant omhändertagande bör dock endast få göras om det följer av föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken²¹.

Det är inte lämpligt att låta nyttjanderättsinnehavare omhänderta allt bioavfall på fastigheten. Det kan ge upphov till olägenheter. En nyttjanderättsinnehavare får dock enligt avfallsförordningen under vissa omständigheter återvinna eller bortskafter trädgårds- och parkavfall på fastigheten. Den möjligheten bör finnas kvar. Om det följer av föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken, bör alltså en fastighetsinnehavare och en nyttjanderättsinnehavare få hantera sådant avfall.

¹⁹ 15 kap. 25 § miljöbalken.

²⁰ Prop. 2025/26:108 s. 77 f.

²¹ Avfall Sverige anser att det är en missuppfattning angående 9 kap. MB och hanteringen av latrin på egen fastighet; prövningen av hemkompost för latrin kan regleras som ett ansökningsärendet med stöd av avfallsföreskrifterna (med stöd av 3 kap. 41 b § AvfallsF eftersom det är själva anläggningen som provas med stöd av 9 kap.

I 15 kap. 25 § miljöbalken finns det en möjlighet att ge tillstånd till hantering av avfall som kommunen ansvarar för, trots att tillstånd inte krävs. Det framgår inte av förarbetena varför denna möjlighet infördes (prop. 1997/98:45 del 1 s. 428–430 och del 2 s. 194). Kommunen kan med stöd av befintliga bemyndiganden meddela föreskrifter om att det ska krävas en anmälan för vissa förfaranden. Möjligheten att ge ett tillstånd, trots att det inte behövs, fyller alltså ingen funktion. Regeringen anser därför att den möjligheten bör tas bort²².

Avfall Sveriges kommentarer:

Första stycket

Första stycket motsvarar nuvarande reglering. Idag är det inte preciserat vilken typ av avfall som får omhändertas enligt bemyndigandena utan det finns en generell reglering som innebär att kommunens ensamrätt inte gäller om fastighetsinnehavaren på fastigheten återvinner eller bortskaffar avfall om det görs utan olägenhet för människors hälsa och miljön.

Regeringen har valt att precisera vilka typer av avfall som fastighetsinnehavare själva får omhänderta på fastigheten, d.v.s. återvinna eller bortskaffa bioavfall, avfall från torrtoaletter och liknande lösningar och för nyttjanderättshavare återvinna eller bortskaffa trädgårds- och parkavfall. Men anmälan krävs i vissa fall enligt avfallsförordningen.

Förutsättningarna för att hantera trädgårds- och parkavfall (inkl. eldning) samt bioavfall på fastigheten regleras i 3 och 4 kap. avfallsförordningen.

Andra stycket

Andra stycket är nytt och innebär en uppdatering av bemyndigandena.

Tidigare var det inte preciserat vilken typ av avfall som får omhändertas enligt bemyndigandena utan det fanns en generell reglering som innebar att kommunens ensamrätt inte gällde om fastighetsinnehavaren på fastigheten återvinner eller bortskaffar avfall om det görs utan olägenhet för människors hälsa och miljön.

Regeringen har valt att precisera vilka typer av avfall som fastighetsinnehavare själva får omhänderta på fastigheten, d.v.s. återvinna eller bortskaffa bioavfall, avfall från torrtoaletter och liknande lösningar och för nyttjanderättshavare återvinna eller bortskaffa trädgårds- och parkavfall. Men anmälan krävs i vissa fall enligt avfallsförordningen.

Förutsättningarna för att hantera trädgårds- och parkavfall (inkl. eldning) samt bioavfall på fastigheten regleras enligt nedanstående kapitel i avfallsförordningen.

-Hanteringen av bioavfall regleras i 3 kap. 5 och 6 §§ samt 4 kap. 13 §.
-Trädgårds- och parkavfall (nyttjanderättshavare) regleras i 4 kap. 13 §
-Torrtoaletter och liknande lösningar (ej reglerat i AvfallsF, men kommunen kan meddela föreskrifter med stöd av 15 kap. 16 § andra stycket 1 punkten b miljöbalken).

Bestämmelsen rör den kommunala ensamrätten. Tidigare 15 kap. 24 § första stycket ersätts i vissa delar av den nya bestämmelsen.

Dispens

Det finns möjlighet att ansöka om dispens (jfr. 15 kap. 20-21 §§) om man vill göra något annat med avfallet än det som föreskrivs i miljöbalken och avfallsförordningen.

²² Avfall Sverige anser att det är en brist att möjligheten till tillstånd tas bort. "Frivilligt tillstånd" är viktigt om t.ex. grannar klagar på hanteringen. Ett lagakraftvunnet tillstånd skapar då förutsättningar för att hantera avfallet utan risk för återkommande förelägganden.

4.5. Dispens från kommunens ensamrätt

4.5.1 Dispensprövning för andra än yrkesmässiga verksamheter

20 § Kommunen får, efter ansökan av någon annan än den som bedriver en yrkesmässig verksamhet, ge sökanden dispens från förbudet i 16 § första stycket att hantera det avfall som kommunen ansvarar för, om det finns särskilda skäl och den som ska hantera avfallet kommer att göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Författningskommentarer²³:

Paragrafen ger kommunen en möjlighet att ge andra än de som bedriver yrkesmässiga verksamheter dispens från förbudet att hantera avfall som kommunen ansvarar för. Paragrafen motsvarar delvis tidigare 25 § (prop. 2015/16:166 s. 73). Övervägandena finns i avsnitt 6.6. Med ”någon annan än den som bedriver en yrkesmässig verksamhet” avses bland annat fastighetsinnehavare, nyttjanderättsinnehavare och ideella föreningar. Det krävs att den som ska hantera avfallet kommer att göra det på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt. I de allra flesta fall hanteras dock avfall från hushåll bäst av kommunen.

Avfall Sveriges kommentarer:

När det gäller frågan om dispens för hantering av avfall tas prövningen av dispensansökningar från yrkesmässig verksamhet bort från kommunen.

Notera att både rekvisiten ”särskilda skäl” och ”hälso- och miljömässigt godtagbart sätt” finns kvar som förutsättningar för dispens. Särskilda skäl har i rättspraxis bl.a. handlat om små mängder avfall som skäl för att inte behöva lämna avfall till kommunen för borttransport.

Endast dispensansökningar från ej yrkesmässig verksamhet kommer alltså att prövas av kommunen.

4.5.2 Dispens för yrkesmässiga verksamheter

21 § Länsstyrelsen får, efter ansökan av den som bedriver en yrkesmässig verksamhet, ge verksamheten dispens från förbudet i 16 § första stycket att hantera det avfall som kommunen ansvarar för och som produceras i verksamheten, om avfallet kommer att
1. hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt, och
2. behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen i berörda kommuner.

Om en ansökan avser kommunalt avfall, ska den avse allt sådant avfall. En ansökan ska avse avfallshantering i en kommun eller i flera kommuner inom ett län.

Första stycket gäller inte avfall som omfattas av ett system för utökat producentansvar för avfallshantering eller som produceras av hushåll.

²³ Prop. 2025/26:108 s. 126.

Författningskommentarer²⁴

Paragrafen ger länsstyrelsen möjlighet att ge den som bedriver en yrkesmässig verksamhet dispens från förbudet att hantera avfall som kommunen är ansvarig för. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 25 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.6. Länsstyrelsen får enligt första stycket på begäran ge dispens från förbudet i 16 § första stycket och besluta att en yrkesmässig verksamhet får hantera avfall som kommunen ansvarar för och som produceras i verksamheten. Av första och andra punkterna framgår att en förutsättning för att få dispens är att avfallet kommer att hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt och att det behandlas på ett sätt som ger en materialåtervinning eller annan återvinning som är åtminstone likvärdig med den kommunala behandlingen. Med ”åtminstone likvärdig” avses en behandling som är bättre eller i vart fall lika bra som kommunens behandling. Om jämförelsen ska göras med flera olika kommuner, ska behandlingen vara åtminstone likvärdig med den bästa av de kommuner som jämförelsen görs mot.

Av andra stycket framgår att om den som bedriver en yrkesmässig verksamhet ansöker om dispens för att hantera sitt eget kommunala avfall så ska allt sådant avfall ingå. Det innebär att den som bedriver en yrkesmässig verksamhet inte enbart kan ansöka om att få hantera till exempel livsmedels- eller köksavfall. En sådan ansökan ska då även omfatta annat kommunalt avfall, som till exempel restavfall. Motsvarande krav att hantera alla avfallsslag gäller dock inte en dispensansökan för avfall som inte är kommunalt avfall men som kommunen ansvarar för enligt 12 § första stycket 2–4 eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av detta kapitel. Det förtydligas också att ett beslut kan gälla yrkesmässig verksamhet som bedrivs i en kommun eller som bedrivs i flera kommuner inom ett län. Av tredje stycket framgår att avfall som omfattas av producentansvar inte omfattas. Avfall som producerats av hushåll i till exempel ett hyreshus eller i en bostadsrättsförening omfattas inte heller av dispensmöjligheten, trots att dessa verksamheter i vissa fall skulle kunna betraktas som yrkesmässiga verksamheter. Avfallsproducenterna är i dessa fall hushållen och avfallet produceras alltså inte i verksamheten.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Länsstyrelsen ska alltså pröva dispensansökningar från yrkesmässig verksamhet enligt den här bestämmelsen som är ny.

Avfall Sverige kan notera att kravet för verksamheter även fortsättningsvis är att avfallet ska hanteras på ett miljö- och hälsoskyddsmässigt godtagbart sätt, men att rekvisitet *särskilda skäl* tas bort för verksamheter.

Istället regleras alltså ett krav på att avfallet ska *behandlas på ett sätt som är ”åtminstone likvärdigt”* med den kommunala behandlingen i berörda kommuner. *Med åtminstone likvärdig* avses i propositionen en behandling som *är bättre eller i vart fall lika bra som kommunens behandling*.

Om jämförelsen ska göras med flera olika kommuner ska avfallshanteringen vara åtminstone likvärdig med den bästa av de kommuner som jämförelsen görs mot.

Notera att ansökan från yrkesmässig verksamhet som avser någon typ av kommunalt avfall ska avse *allt* kommunalt avfall – det går alltså inte att få dispens för vissa fraktioner av kommunalt avfall i en verksamhet (se paragrafens andra stycke).

4.5.3 Fullt ansvar för avfall vid dispens

²⁴ Prop. 2025/26:108 s. 126.

22 § Den som har fått en dispens enligt 20 eller 21 § är ansvarig för all hantering av det avfall som dispensen avser. Dispensen får förenas med villkor och ska begränsas i tiden. Länsstyrelsen ska informera Naturvårdsverket och berörda kommuner om dispenser enligt 21 §.

Författningskommentarer²⁵

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, anger vilket ansvar den som har fått en dispens har, på vilket sätt dispensen kan begränsas och vilken information som behöver skickas till länsstyrelsen och Naturvårdsverket. Övervägandena finns i avsnitt 6.6. Av första stycket framgår att den som har fått en dispens ansvarar för all hantering av det avfall som dispensen avser. Det är samma ansvar som kommunen, avfallsproducenten och avfallsinnehavaren har för avfallet. Vad som avses med att hantera avfall framgår av 5 §. Vad ”all hantering” innebär förklaras i författningskommentaren till 12 §. Vad ansvaret för all hantering av avfall innebär framgår av 26 §. Dispensen får enligt andra stycket förenas med villkor, till exempel om vilken behandling som ska användas. Ett beslut ska också begränsas i tiden. Av tredje stycket framgår att länsstyrelsen ska informera Naturvårdsverket och berörda kommuner om de dispenser som beslutats enligt 21 §.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Det regleras en särskild bestämmelse där det anges att den som har fått dispens (såväl yrkesmässig som icke yrkesmässig verksamhet) är ansvarig för *all hantering* av det avfall som dispensen avser.

Med *all hantering* avses såväl *borttransport* som *behandling* av avfallet.

Denna bestämmelse tar alltså inte bara sikte på kommunalt avfall utan även *avfall under kommunalt ansvar, som avloppsfraktioner och latrin. D.v.s. ansvaret gäller för allt avfall som man har fått dispens för.*

Notera att länsstyrelsen blir skyldig att informera Naturvårdsverket och berörda kommuner om dispenser som avser yrkesmässiga verksamheter.

4.6. Kontroll av avfallsmottagare

27 § Den som ansvarar för att hantera avfall i en yrkesmässig verksamhet får endast lämna över avfallet till någon annan om det kontrollerats att den som tar emot avfallet har gjort de anmälningar eller har de tillstånd, godkännanden eller dispenser som krävs för hanteringen. Handlare och mäklare, som inte är avfallsinnehavare, ska i stället kontrollera den som avfallet säljs eller förmedlas till.

Kontrollen av om kravet är uppfyllt ska göras på ett sätt som skäligen kan begäras. En kontroll behöver inte göras om den som tar emot avfallet är en kommun eller den som kommunen har anlitat.

Om avfallet lämnas över till någon som yrkesmässigt transporterar avfall, ska både den som transporterar avfallet och den nya avfallsinnehavaren kontrolleras. Den som yrkesmässigt transporterar avfall på uppdrag av någon annan behöver inte göra en kontroll av den som tar emot avfallet.

²⁵ Prop. 2025/26:108 s. 127.

Författningskommentarer²⁶:

Paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, innehåller krav på vilken kontroll som ska göras när en yrkesmässig verksamhet lämnar över avfall till en ny avfallsinnehavare. Övervägandena finns i avsnitt 6.11. Paragrafen motsvarar i huvudsak det kontrollansvar som finns i hittillsvarande 5 kap. 18 § avfallsförordningen. Av första stycket framgår att en yrkesmässig verksamhet endast får lämna över avfall till någon annan om det kontrollerats att den som tar emot avfallet har gjort de anmälningar eller har de tillstånd, godkännanden eller dispenser som krävs för hanteringen. Bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för avfallsverksamheter finns i miljöprövningsförordningen. Krav på tillstånd och anmälan finns även i andra författningar på avfallsområdet, exempelvis i avfallsförordningen och i förordningar som reglerar vissa former av producentansvar. Handlare och mäklare, som inte är avfallsinnehavare och därför inte har avfallet i sin besittning, ska i stället kontrollera den som avfallet säljs eller förmedlas till. I 5 § förklaras vad som avses med mäklare och handlare.

Av andra stycket framgår att den som lämnar avfallet ska, på ett sätt som skäligen kan begäras, ha kontrollerat att kravet är uppfyllt. Kontrollens omfattning är inte preciserad utan får avgöras genom en bedömning i det enskilda fallet. Om det exempelvis är fråga om ett stort och väletablerat företag, finns det inte samma skäl att kontrollera mottagarens uppgifter om tillstånd för verksamheten som när det gäller en mindre etablerad aktör. Vilken kontroll som ska krävas och hur ofta en kontroll bör göras kan också vara beroende av hur avtalsförhållandet mellan parterna ser ut. En kontroll behöver inte göras om avfallet lämnas till en kommun eller till den som en kommun har anlitat, till exempel en privat entreprenör eller ett kommunalt bolag som hanterar avfall. Av tredje stycket framgår att om avfallet lämnas till någon som yrkesmässigt transporterar avfall ska både den som transporterar avfallet och den nya avfallsinnehavaren kontrolleras. Den som yrkesmässigt transporterar avfall på uppdrag av någon annan behöver inte göra en kontroll av den som tar emot avfallet. Vilket ansvar den som transporterar avfall på uppdrag åt någon annan har framgår av 25 §.

Avfall Sveriges kommentarer:

Det ska alltså noteras vad som anges i andra stycket, att någon kontroll inte behöver göras när den som tar emot avfallet är kommun eller den som kommunen har anlitat.

4.7. Upphörande av ansvar för att hantera avfall och ansvarsövergång

28 § Ansvaret för att hantera avfall upphör när avfallet är fullständigt behandlat och alla nödvändiga förfaranden har vidtagits så att

- 1. avfallet har upphört att vara avfall enligt 6 §, eller*
- 2. inget avfall återstår.*

Författningskommentarer²⁷:

I paragrafen, som inte har någon tidigare motsvarighet, anges när ansvaret för att hantera avfall upphör. Övervägandena finns i 6.12.

Ansvaret för att hantera avfall upphör när avfallet är fullständigt behandlat och alla nödvändiga förfaranden har vidtagits så att avfallet antingen har upphört att vara avfall eller har behandlats så att inget avfall återstår. Vad som avses med avfall framgår av 4 §.

Avfall kan genomgå både förberedande och slutlig behandling. Förberedande behandling innebär att avfallet förbereds inför en fullständig eller slutlig behandling till exempel genom sortering, krossning, sintring eller komprimering. Med alla nödvändiga förfaranden avses de förberedande och slutliga

²⁶ Prop. 2025/26:108 s. 129.

²⁷ Prop. 2025/26:108 s. 130.

återvinnings- eller bortskaffningsförfaranden som behövs för att hantera det avfall som produceras i de olika behandlingsstegen på ett miljömässigt godtagbart sätt. När ett avfall upphör att vara avfall framgår av 6 §.

Ansvarat upphör också när avfallet har behandlats så att det inte finns något avfall kvar, vilket är relativt sällsynt. I de flesta återvinnings- och bortskaffningsförfaranden finns det ett avfall kvar efter att förfarandet är slutfört. Det avfallet kan ofta vara ett helt annat avfall än det som behandlades från början och avfallet kan ha ändrat omfattning och sammansättning. Flera behandlingar slutar med att ett visst avfall till exempel måste läggas på deponi, vilket inte innebär att ansvaret tar slut. I Prop. 2025/26:108 de fallen tar ansvaret slut först när deponiägaren uppfyllt de krav som framgår av lagstiftningen avseende deponier.

4.8. Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program

43 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta om en nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program.

Författningskommentarer²⁸:

Paragrafen, som är ny, innebär att regeringen ska se till att det finns en nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program. Paragrafen genomför artiklarna 28–30 i avfallsdirektivet.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Avfall Sverige har i många år argumenterat för att det borde vara regeringen som beslutar om den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet. Detta i syfte att planen och programmet bättre ska återspegla de prioriteringar som regeringen har med sin avfallspolitik.

44 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad en nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program ska innehålla och att myndigheter, kommuner eller andra berörda ska lämna de uppgifter som behövs för att ta fram den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet.

Författningskommentar²⁹:

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om vad den nationella planen och det avfallsförebyggande programmet ska innehålla och att en kommun, en myndighet eller andra berörda ska lämna de uppgifter som behövs för att ta fram den nationella avfallsplanen. Övervägandena finns i avsnitt 8. Med stöd av paragrafen kan föreskrifter meddelas för att genomföra kraven på vad som ska ingå i den nationella avfallsplanen enligt artiklarna 28–30 i avfallsdirektivet. Med andra berörda avses andra aktörer som har ett ansvar för avfall såsom avfallsproducenter, avfallsinnehavare, yrkesmässiga transportörer eller insamlare av avfall. Samtliga dessa aktörer kan behöva rapportera uppgifter om avfallsmängder och hur avfallet har behandlats.

Kommentarer från Avfall Sverige:

I bilaga 4 till avfallsförordningen finns det angivet vad den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet ska innehålla.

²⁸ Prop. 2025/26:108 s. 136.

²⁹ Prop. 2025/26:108 s. 136.

4.9. Kommunal avfallsplan och kommunala avfallsföreskrifter

45 § I varje kommun ska det finnas en aktuell kommunal avfallsplan som ska antas av kommunfullmäktige. Planen får samordnas med andra kommunala planer som tas fram inom miljö- och klimatområdet. Kommunfullmäktige ska minst vart sjätte år pröva om avfallsplanen är aktuell med hänsyn till kommunens ansvar som följer av detta kapitel och de föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet. Vid behov ska kommunen uppdatera planen. En kopia av den beslutade avfallsplanen ska skickas till tillsynsmyndigheten.

Författningskommentarer³⁰

I paragrafen, som är ny, behandlas kommunens skyldighet att ha en kommunal avfallsplan. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Av första stycket, som delvis motsvarar hittillsvarande 41 §, framgår att det i varje kommun ska finnas en aktuell kommunal avfallsplan som ska antas av kommunfullmäktige och att planen får samordnas med andra kommunala planer som tas fram inom miljö- och klimatområdet. Med att planen ska vara aktuell avses att större förändringar i avfallslagstiftningen som berör kommunen ska innebära att planen uppdateras. Avfallsområdet är relevant även för andra politikområden i kommunen där det också tas fram planer. Det är möjligt att samordna planen med sådana styrdokument, till exempel klimat-, resurs- och miljöplaner.

Andra stycket, som är nytt, anger att uppdateringar behöver göras minst vart sjätte år. Kommunen ska då pröva om planen är aktuell med hänsyn till skyldigheter som kommunen har enligt kapitlet eller föreskrifter meddelade med stöd av kapitlet. Den kommunala avfallsplanen bör till exempel uppdateras när kommunen får nya arbetsuppgifter som gäller avfallshantering. Det kan också behövas ytterligare åtgärder på kommunal nivå för att bidra till att nå målet om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall, vilket även kan kräva en uppdatering av den kommunala planen.

En kopia av den beslutade avfallsplanen ska enligt tredje stycket skickas till tillsynsmyndigheten. Myndigheten kan till exempel använda planen som ett underlag i tillsynen. Av 26 kap. 3 § andra stycket framgår att kommunen inte är tillsynsmyndighet för sådan hantering av avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 12, 13 och 19 §§ och föreskrifter som har meddelats med stöd av kapitlet. Avfallsplanen innehåller främst analyser och redogörelser av kommunens ansvar som följer av dessa bestämmelser. Planen ska i dessa fall inte ges in till kommunen utan till den myndighet som regeringen utsett till tillsynsmyndighet.

Avfall Sveriges kommentarer:

Det tidigare kravet på översyn av avfallsplanen minst vart fjärde år utsträcks alltså till vart sjätte år.

Kravet på att en kopia av avfallsplanen ska skickas till tillsynsmyndigheten har ett annat syfte än som tidigare när en kopia av avfallsplanen skulle skickas till länsstyrelsen. Syftet med att skicka avfallsplanen till länsstyrelsen var att de skulle kunna få information om och analysera behovet av avfallshantering inom länet. Men när en kopia av avfallsplanen nu ska ges in till tillsynsmyndigheten istället för till länsstyrelsen är syftet alltså att tillsynsmyndigheten ska kunna använda planen som underlag för sin tillsyn.

Eftersom avfallsproducenter som får ansvar för de flöden av kommunalt avfall som avregleras från kommunens skyldighet, inte har någon motsvarande skyldighet som kommunen för att upprätta

³⁰ Prop. 2025/26:108 s. 137.

en avfallsplan för sitt kommunala avfall, blir tillsynen över avreglerade verksamheter och hur de hanterar sitt avfall extra viktig.

46 § Avfallsplanen ska innehålla

1. en analys av behovet av avfallshantering,
2. en redogörelse för hur kommunen planerar att möta behoven av insamling och behandling av det avfall som kommunen ansvarar för, och
3. en redovisning av kommunens åtgärder för att minska avfallsets mängd och farlighet.

Författningskommentarer³¹

I paragrafen, som är ny, anges vad den kommunala avfallsplanen ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 8³². Av första punkten framgår att avfallsplanen ska innehålla en analys av behovet av avfallshantering. En sådan analys bör till exempel ta hänsyn till befolkningsökning eller befolkningsminskning i kommunen och vilka nya krav som lagstiftningen innehåller och som riktar sig till kommunen. Avfallsplanen ska också enligt andra punkten innehålla en redogörelse för hur kommunen planerar att möta behoven av insamling och behandling av det avfall som kommunen ansvarar för. Slutligen ska avfallsplanen enligt tredje punkten innehålla en redovisning av åtgärder för att minska avfallsets mängd och farlighet.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Kraven på vad kommunens avfallsplan ska innehålla har alltså reviderats. De två första punkterna i 15 kap. 46 § är nya även om detta även tidigare får anses ha varit centrala utgångspunkter för den kommunala avfallsplanen.

Den tredje punkten avseende redovisning av åtgärder för att minska avfallsets mängd och farlighet har varit reglerade även tidigare.

47 § I varje kommun ska det finnas avfallsföreskrifter. Föreskrifterna ska antas av kommunfullmäktige.

Författningskommentar³³:

I paragrafen behandlas skyldigheten för en kommun att ha avfallsföreskrifter. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 41 § (prop. 2015/16:166 s. 78). Ordet renhållningsordning byts ut mot avfallsföreskrifter. Avfallsföreskrifterna ska innehålla de bestämmelser som behövs för en fungerande avfallshantering i kommunen. I 27 kap. finns reglering om avfallsavgifter.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Avfall Sverige konstaterar att begreppet renhållningsordning (som inkluderade avfallsplan och föreskrifter för avfallshantering) alltså försvinner. Begreppet avfallsföreskrifter har länge använts av Avfall Sverige.

³¹ Prop. 2025/26:108 s. 137.

³² Se prop. 2025/26:108 s. 79 ff.

³³ Prop. 2025/26:108 s. 137.

4.10. Ytterligare föreskrifter om avfallsförebyggande åtgärder och avfallshantering

50 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kommuner att lämna information om 1. avfallsförebyggande åtgärder, 2. hantering av avfall, och 3. innehållet i de kommunala avfallsplanerna.

Författningskommentarer³⁴:

Paragrafen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för kommunerna att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder, hantering av avfall och innehållet i de kommunala avfallsplanerna. Paragrafen motsvarar i sak hittillsvarande 45 § (prop. 2019/20:156 s. 101). En förklaring av vad som avses med avfallsförebyggande åtgärder finns i 5 §.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen motsvarar den innan den 1 juli 2026 gällande 15 kap. 31 § miljöbalken när det gäller möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hantering av avfall. När det gäller avfallsförebyggande åtgärder innehållet och innehållet i avfallsplanerna den tidigare gällande 15 kap. 45 §.

4.11. Undantag från kraven på ekonomisk säkerhet

57 § Den som bedriver en verksamhet som omfattar deponering av avfall ska ta betalt för samtliga kostnader som rör avfallsdeponin. I kostnadsberäkningen ska alla kostnader för att inrätta och driva deponin ingå och, så långt det är möjligt, alla kostnader som är nödvändiga för att fullgöra de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten.

Författningskommentarer³⁵:

Paragrafen reglerar krav som avser kostnader som uppstår i en verksamhet som omfattar deponering av avfall. Den motsvarar i sak hittillsvarande 36 § (prop. 2001/02:65 s. 78).

58 § Ett tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall får ges endast om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten eller villkor om att verksamhetsutövaren ska vidta någon annan lämplig åtgärd som säkerställer fullgörandet av skyldigheterna. Kravet på säkerhet gäller inte de delar av verksamheten som omfattas av kravet i 59 § på säkerhet vid utvinningsverksamhet.

Författningskommentarer³⁶:

Paragrafen innehåller krav på att ställa säkerhet vid tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall. Paragrafen motsvarar delvis hittillsvarande 35 § (prop. 2021/22:219 s. 122). Hänvisningen till 16 kap. 3 § tas bort. Det som avses med hänvisningen flyttas till 62 §. Där anges det vad som krävs för att tillståndsmyndigheten ska godta en säkerhet. Övriga ändringar är endast språkliga.

61 § Kraven på säkerhet i 58–60 §§ gäller inte staten, kommuner, regioner och kommunalförbund.

Ett tillstånd som omfattas av undantag från krav på säkerhet får endast överlåtas till en

³⁴ Prop. 2025/26:108 s. 139.

³⁵ Prop. 2025/26:108 s. 141.

³⁶ Prop. 2025/26:108 s. 141.

verksamhetsutövare som inte är staten, en kommun, en region eller ett kommunalförbund om

1. tillståndet förenas med en skyldighet för den nya verksamhetsutövaren att ställa säkerhet för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten, och
2. tillståndsmyndigheten godtar den ställda säkerheten.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Observera att om krav på säkerhet har meddelats i gällande tillstånd, t.ex. i villkor, så fortsätter detta krav att gälla även om lagen inte längre kräver ekonomisk säkerhet. Detta med anledning av tillståndets rättskraft i 24 kap. 1 § miljöbalken. Tillståndshavaren kan ansöka om upphävande av villkoret, med stöd av 24 kap. 13 § 2 punkten miljöbalken.

62 § En säkerhet enligt 58–60 §§ och 61 § andra stycket ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål. Tillståndsmyndigheten får medge att säkerheten ställs efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet.

Författningskommentarer³⁷:

Paragrafen, som delvis inte har någon tidigare motsvarighet, reglerar tillståndsmyndighetens godtagande av en säkerhet. Paragrafen innebär i huvudsak endast att bestämmelserna om godtagande av säkerhet samlas i samma paragraf. En ny reglering införs dock i fråga om geologisk lagring av koldioxid. Övervägandena finns i avsnitt 9.3. I första stycket anges att en säkerhet ska godtas av tillståndsmyndigheten om den, ensam eller tillsammans med andra säkerheter, visas vara betryggande för sitt ändamål. Innehållet i den delen motsvarar i sak det som följer av hittillsvarande 35 § första stycket (genom hänvisningen till 16 kap. 3 §), 36 b § och 37 § andra stycket (prop. 2021/22:219 s. 122 och 124 och prop. 2018/19:64 s. 11). Det införs en möjlighet att kombinera olika säkerheter även vid tillstånd till geologisk lagring av koldioxid. Med tillståndsmyndigheten avses den myndighet som prövar frågan om tillstånd för den aktuella verksamheten. Bestämmelser om vilken myndighet som beslutar om tillstånd enligt miljöbalken finns i miljöprövningsförordningen (2013:251). I andra stycket anges att tillståndsmyndigheten får medge att säkerheten ställs efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet. Detta motsvarar i sak det som följer av hittillsvarande 35 § första stycket (genom hänvisningen till 16 kap. 3 §), 36 a § andra stycket och 37 § första stycket sista meningen (prop. 2021/22:219 s. 122 f. och prop. 2018/19:64 s. 11).

4.12. Ansvaret för tillsyn över avfallshanteringen (26 kap.)

3 § Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över

1. miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap. med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och
2. avfallshanteringen enligt 15 kap. med undantag för sådan hantering av avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 12, 13 och 19 §§ och föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig

³⁷ Prop. 2025/26:108 s. 141.

tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.

Författningskommentarer³⁸:

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka myndigheter som utövar tillsynen enligt miljöbalken (se prop. 1997/98:45, del 2 s. 268.). Fördelningen av ansvaret i övrigt bestäms i föreskrifter som har meddelats på lägre normnivå. Övervägandena finns i avsnitt 7. Ändringen i tredje stycket innebär att kommunen inte längre ska ha tillsynsansvaret över sådan hantering av avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 12–13 och 19 §§ och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. Kommunen ska alltså inte utöva tillsyn över de skyldigheter som den själv har att utföra avfallshanteringstjänster åt kommunmedborgare och företag. Det innebär ingen ändring av tillsynsansvaret när kommunen är verksamhetsutövare eller avfallsinnehavare i till exempel en avfallsanläggning eller vårdinrättning. Vilken myndighet som i stället ska ha tillsynen över kommunernas avfallshantering kan bestämmas i föreskrifter som meddelas av regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Avfall Sveriges kommentarer:

Första punkten:

Kommunens tillsynsansvar enligt första punkten avser C- och U-verksamheter (t.ex. kommunens mindre ÅVC) samt hälsoskyddsstörningar från t.ex. rörliga källor.

Andra punkten:

hantera avfall: samla in, transportera, sortera, behandla eller ta någon annan fysisk befattning med avfall, eller vidta åtgärder som inte innebär fysisk befattning med avfall men som syftar till [detsamma] eller till att avfall byter ägare eller innehavare

15 kap. 12 § = ansvar för **all hantering** av avfall under kommunalt ansvar efter att det lämnats över till kommunen

15 kap. 13 § = **borttransport** från fastigheten vid miljö- och hälsoskäl eller budning

15 kap. 19 § = **andrahandsansvaret** för det avreglerade

Föreskrifter enligt 15 kap. = bl.a. meddelade med stöd av 14 och 15 §§ (t.ex. insamling av förpackningsavfall)

Regeringens skäl³⁹ för förslaget⁴⁰:

”Kommunen ska alltså både utföra avfallstjänster och kontrollera att de utförs på ett korrekt sätt. I miljölagstiftningen är förändringstakten hög. Kommunen har till exempel fått ansvar för flera nya arbetsuppgifter i egenskap av utförare. Det gäller insamling av förpackningar där kostnaden debiteras producenter. Olika typer av avfall ska också omhändertas av kommunen på särskilda sätt. Kommunerna står inför ökade krav på avfallshanteringen och kraftiga utbyggnationer som kräver en hel del arbete, även om kommunerna till viss del ersätts ekonomiskt av producentansvarsorganisationerna för förpackningsinsamlingen. Kommunens ansvar för avfallshanteringen är viktig för genomförandet av de krav som ställs i avfallsdirektivet och som syftar till att bidra till att de överenskomna målen ska nås. Om en kommun till exempel inte bygger ut ett insamlingssystem i tid, är det viktigt att nödvändiga förelägganden och andra åtgärder kan beslutas. ...”.

³⁸ Prop. 2025/26:108 s. 145.

³⁹ Regeringens skäl till ett förslag utgör regeringens motivering till förslaget samt hur det väntas fungera i praktiken (jfr. författningskommentarer: Jfr. definitionen av författningskommentar i fotnot 1.

⁴⁰ Prop. 2025/26:108 s. 78.

4.13. Avfallsavgifter och särredovisning (27 kap.)

4.13.1. Avfallsavgifter

4 § Kommunen får meddela föreskrifter om att en avfallsavgift ska betalas för

1. avfallshantering som kommunen är ansvarig för enligt denna balk eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken och som utförs av kommunen eller den som kommunen anlitar,

2. åtgärder som kommunen vidtar i syfte att lämna information om avfallsförebyggande åtgärder och avfallshantering till hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för, och

3. åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll och verksamhetsutövare som producerar avfall som kommunen ansvarar för.

Avgiften ska efter beslut av kommunen betalas till kommunen eller till den som kommunen har anlitat för avfallshanteringen.

Särskilda bestämmelser om avgift för hantering av avfall från fartyg finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg. Lag (2026:507).

Författningskommentarer⁴¹:

Paragrafen ger kommunen rätt att ta ut avgifter för den avfallshantering som kommunerna är skyldiga att utföra och för vissa avfallsförebyggande åtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 10.1. Ordet renhållningsavgift byts ut mot avfallsavgift. I stället för ”insamling, transport och behandling” används uttrycket ”avfallshantering som kommunen är ansvarig för”. Vad som avses med ”hantera avfall” och ”avfallsförebyggande åtgärder” förklaras i 15 kap. 5 §. Genom dessa förtydliganden ingår hela avfallets hanteringskedja i vad som kan täckas av avfallsavgiften (prop. 1997/98:45 del 2 s. 289 och 290, prop. 2020/21:198 s. 66 och prop. 2021/22:219 s. 91). Med kommunens ansvar avses sådan hantering av avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 12–15 och 19 §§ och enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap.

Första stycket första punkten innebär att kommuner kan ta ut en avfallsavgift för de åtgärder som kommunen vidtar. Det förtydligas att avgifter får tas ut för att täcka all avfallshantering.

Det görs ett tillägg i andra och tredje punkterna som innebär att även avfall som kommunen ansvarar för enligt föreskrifter meddelade med stöd av 15 kap. omfattas av kommunens bemyndigande. Det innebär att när kommunen tilldelas uppgifter inom avfallsområdet i förordningar, till exempel avfallsförordningen, så omfattas det av bemyndigandet.

Andra stycket ändras endast språkligt. *Tredje stycket* är oförändrat.

5 § En avfallsavgift ska vara årlig eller på något annat sätt periodisk. Om avgiften däremot avser avfallshantering vid enstaka tillfällen, får kommunen besluta att avgiften ska betalas för varje tillfälle.

Avgiften får tas ut på ett sådant sätt att avfallsförebyggande åtgärder, återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering enligt avfallshierarkin främjas.

Den avgift som avses i 4 § första stycket 1 ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga kostnader för den infrastruktur som behövs för avfallshanteringen och nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader. Från dessa kostnader ska kostnaderna för användning av anläggningar eller utrustning för andra ändamål än avfallshantering räknas av.

⁴¹ Prop. 2025/26:108 s. 146-147

Även ersättning för avfallshantering som producenter eller producentansvarsorganisationer betalar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av denna balk ska räknas av.

Ett avtal som kommunen har ingått och som innebär att någon annan ska utföra avfallshanteringen får läggas till grund för beräkning av avgiften, om det inte leder till att kostnaden blir väsentligt högre än om kommunen själv utför avfallshanteringen. Lag (2026:507).

Författningskommentarer⁴²:

Paragrafen innehåller bestämmelser om avfallsavgiften. Paragrafen är i huvudsak oförändrad (prop. 2021/22:219 s. 90–92 och 130, prop. 1997/98:45 del 2 s. 290 och 291). Övervägandena finns i avsnitt 10.1. Ändringarna innebär att språket moderniseras bland annat genom att avgiften ska avse avfallshantering. En redaktionell ändring görs genom att andra styckets sista mening blir ett nytt andra stycke. Det läggs till att avgiften kan tas ut på ett sätt så att även avfallsförebyggande åtgärder främjas. Övriga delar av andra stycket flyttas till tredje stycket.

Det nya fjärde stycket motsvarar hittillsvarande tredje stycket.

Vad som avses med att hantera avfall och avfallsförebyggande åtgärder anges i 15 kap. 5 §. Vad avfallshierarkin innebär framgår av 15 kap. 11 §.

6 § Avfallsavgifterna ska framgå av en taxa som beslutas av kommunfullmäktige.

Om det inte är möjligt att fastställa avgiften för viss hantering av avfall i taxan, ska det framgå hur avgiften kommer att bestämmas. De grunder som anges i 5 § ska då beaktas.

Av taxan ska det framgå vem som är avgiftsskyldig och hur och till vem avgiften ska betalas. Lag (2026:507).

Författningskommentarer⁴³:

Paragrafen innehåller bestämmelser om avfallsavgifterna och att de ska framgå av en taxa som kommunfullmäktige beslutar. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

I första och andra styckena görs enbart språkliga justeringar (prop. 1997/98:45 del 2 s. 291).

I tredje stycket görs ett tillägg om att i den taxa som kommunfullmäktige beslutar om ska det framgå hur avgiften ska betalas. Det innebär att kommunerna till exempel kan besluta om kontantfri avfallshantering.

Avfall Sveriges kommentarer till 4-6 §§:

Avfall Sverige ser positivt på att begreppet *renhållning* ersätts med *avfall*, eftersom det bättre stämmer överens med den tillämpning som organisationen har använt under lång tid. Det är också bra att uttrycket *insamling, transport och behandling* ersätts med *avfallshantering*, som är en mer samlad och heltäckande benämning för det ansvar och det underlag som avgiftssättningen bygger på. I detta ingår bland annat även sortering och annan fysisk hantering av avfall.

Det är även positivt att kommunerna får möjlighet att själva besluta om hur avgiften ska betalas. Regeringen lyfter till exempel att detta kan innebära att kommunen kan besluta om kontantfri hantering. Samtidigt är det viktigt att notera att kommunen, när det gäller obligatoriska tjänster, är skyldig att ta emot kontant betalning om detta efterfrågas (se Avfall Sveriges PM om kontantbetalning från 2023-10-03). Denna skyldighet gäller för avfall som omfattas av den kommunala ensamrätten enligt 15 kap. 12 § miljöbalken, eftersom avfallsinnehavaren enligt huvudregeln inte har möjlighet att vända sig till någon annan aktör. När kommunen däremot tillhandahåller frivilliga tjänster utanför ensamrätten kan den själv bestämma hur betalning ska

⁴² Prop. 2025/26:108 s. 147

⁴³ Prop. 2025/26:108 s. 148

ske. Här kan det till exempel handla om att reglera betalningsperioder, autogiro eller andra betalningssätt.

Slutligen är det positivt att kommunen kan använda avfallsavgifterna för att främja även andra avfallsförebyggande åtgärder än återanvändning och att det är avfallshantering som görs enligt avfallshierarkin som ska främjas.

I promemorian om reformerad avfallslagstiftning föreslogs att formuleringen ”*I taxan skall anges hur avgiften skall bestämmas när taxan i övrigt saknar tillämplig bestämmelse om avgift*” skulle tas bort. Avfall Sverige och flera kommuner framhöll dock att den nuvarande möjligheten att ta ut en särskild avgift, utöver det som regleras i taxan, behöver finnas kvar. Detta för att kommunerna ska kunna finansiera hantering av avfall som inte går att förutse inom den ordinarie planeringen. Regeringen tog fasta på dessa synpunkter, och möjligheten kvarstår därför – om än i något omformulerad form.

4.13.2 Särredovisning

7 § En kommun ska i fråga om sitt ansvar för avfallshantering enligt 15 kap. och de föreskrifter som har meddelats med stöd av det kapitlet se till

1. att verksamheten bokförs och redovisas i enlighet med god redovisningssed där resultat- och balansräkningar redovisas särskilt och där det av tilläggsupplysningar framgår hur kommunen har fördelat kostnader som varit gemensamma med annan verksamhet,

2. att det framgår av redovisningen om och hur avgifter har tagits ut för att främja avfallsförebyggande åtgärder, återanvändning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering enligt avfallshierarkin,

3. att det framgår av redovisningen vilka kostnader kommunen har för avfall som omfattas av producentansvar,

4. att det framgår av redovisningen vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer, och

5. att redovisningen, när den är fastställd, finns tillgänglig för allmänheten. Lag (2026:507).

Författningskommentarer⁴⁴:

Paragrafen, som är ny, innehåller krav på kommunen att göra en ekonomisk särredovisning av sin avfallshantering. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

Av *första punkten* framgår att verksamheten ska bokföras och redovisas och på vilket sätt det ska göras. Kommunerna och kommunalförbunden följer lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning. Dessa redovisningsregler kräver ingen särredovisning av avfallshanteringen. Punkten innebär att kostnaderna för avfallshanteringen nu ska redovisas särskilt. Hur kommunen redovisningstekniskt ska genomföra särredovisningen överlämnas till den redovisningspraxis som utvecklas inom ramen för vad som ska anses vara god redovisningssed. Det ska gå att klart utläsa verksamhetens kostnader och intäkter och hur avgifterna har utformats för att styra mot en miljömässig avfallshantering enligt avfallshierarkin.

I *andra punkten* anges att det av redovisningen ska framgå om och hur en avgift tagits ut för att främja avfallsförebyggande åtgärder, åter-användning, återvinning eller annan miljöanpassad avfallshantering enligt avfallshierarkin. Vad som avses med avfallsförebyggande åtgärder och återvinna avfall anges i 15 kap. 5 § miljöbalken.

⁴⁴ Prop. 2025/26:108 s. 148-149

Tredje punkten anger att kommunen i redovisningen ska ange vilka kostnader som kommunen har haft för avfall som omfattas av producent-ansvar.

Fjärde punkten innebär att kommunerna ska redovisa vilken ersättning kommunen har fått från producentansvarsorganisationer. Insamlingen av till exempel förpackningsavfall finansieras av producenterna och ska alltså redovisas enligt denna punkt.

Av *femte punkten* framgår att när redovisningen är fastställd ska den finnas tillgänglig för allmänheten, till exempel genom att den publiceras på kommunens webbplats.

Avfall Sveriges kommentarer:

Särredovisning är inget nytt för Avfall Sverige. Redan 2005 tog vi fram en vägledning med motiv och rekommendationer (RVF Utveckling 2005:22). Fokus för detta arbete var att visa att den lagstadgade avfallsverksamheten inte bär kostnader som tillhör annan verksamhet samt att visa att den kommunala avfallsverksamheten agerar på konkurrensneutrala grunder. Särredovisning tas också upp översiktligt i Guide #16 ”Redovisning för den kommunala avfallsbranschen” samt kurser inom Avfallsekonomi. Det är bra att regeringen anger att hur kommunen ska genomföra särredovisningen överlämnas till redovisningspraxis. Avfall Sverige kommer under 2026 att ta fram en vägledning till särredovisning samt vidareutveckla en modell för beräkning och fördelning av kostnader på producenter respektive kommuner.

5. Avfallsförordningen

I detta kapitel beskrivs ändringarna i avfallsförordningen som regeringen beslutade om den 21 maj 2026. De förordningsändringar som regeringen beslutade om den 17 juli 2025 återfinns i Avfall Sveriges PM nr 8-2025 ”Kommentarer till ändringar i avfallslagstiftningen beslutade av regeringen den 17 juli 2025”.

I kapitlet finns inga författningskommentarer, utan endast Avfall Sveriges kommentarer på berörda paragrafer.

5.1. Ord och uttryck (1 kap.)

2 § Resursåtervinning: alla former av återvinning utom energiåtervinning och upparbetning till material som ska användas som bränsle eller någon annan energikälla.

Avfall Sveriges kommentarer:

Resursåtervinning är en ny definition i avfallsförordningen. Utöver detta har inte 1 kap. 2 § avfallsförordningen tidigare innehållit några definitioner utan en hänvisning har gjorts till 15 kap. miljöbalken.

Observera att definitionen av att *materialåtervinna avfall: upparbeta avfall till nya ämnen eller föremål som inte ska användas som bränsle eller fyllnadsmaterial* nu återfinns i 15 kap. 6 § 19 punkten miljöbalken.

5.2. Utsortering och insamling av avfall (3 kap.)

2 a § Yrkesmässiga verksamheter som har avfall ska, utöver de avfallsslag som anges i 2 §, sortera ut åtminstone följande avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

- 1. förbrukat matfett,*
- 2. förbrukat kontorspapper, och*
- 3. blandat brännbart avfall som inte är kommunalt avfall eller skrymmande och som återstår när annat avfall sorterats ut för att samlas in separat.*

Yrkesmässiga verksamheter ska även sortera ut de avfallsslag som framgår av bilaga 3 och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall, om avfallet produceras i verksamheten och utsorteringen behövs för att uppfylla ansvaret enligt 15 kap. 17, 18 och 26 §§ miljöbalken.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Denna bestämmelse behövs för att ställa krav på yrkesmässiga verksamheter att sortera ut de avfallsslag som avregleras från det kommunala avfallsansvaret.

4 § Kommunen får, i fråga om det avfall som kommunen ansvarar för, meddela föreskrifter om
1. att ytterligare avfallsslag, utöver de som anges i 2 §, ska sorteras ut och förvaras skilda från varandra och från annat avfall, och
2. att avfallsslagen i 2 § 1, 3–5, 8, 9, 12, 15 och 16 ska sorteras ytterligare om det är miljömässigt motiverat.

Kommunen får också meddela föreskrifter om att skrymmande kommunalt avfall får samlas in med icke-skrymmande kommunalt avfall av samma material.

Kommentarer från Avfall Sverige:

4 § är en viktig bestämmelse eftersom den ger kommunen möjlighet att utöver kraven i nationell lagstiftning reglera hur avfall ska sorteras i kommunen. Bestämmelsen är inte ny, men har ändrats.

Andra stycket är nytt. Kommunen ges alltså möjlighet att i sina avfallsföreskrifter reglera att skrymmande kommunalt avfall får samlas in tillsammans med icke-skrymmande kommunalt avfall av samma material. Ett exempel är att en plastpulka (skrymmande) därmed kan samlas in tillsammans med en leksakspade av plast (icke-skrymmande).

Enligt 3 kap. 35 § 3 punkten avfallsförordningen får kommunen meddela föreskrifter om att bygg- och rivningsavfall får hanteras tillsammans med skrymmande avfall av samma materialslag. Det skulle t.ex. kunna innebära att en plastlist (bygg- och rivningsavfall) får sorteras ut tillsammans med en plastpulka (skrymmande) vid återvinningscentralen.

Men med hänvisning till 3 kap. 4 § kvarstår begränsningen att ej skrymmande avfall inte får hanteras tillsammans med bygg- och rivningsavfall. I praktiken skulle detta innebära att även om kommunen meddelar båda typer av föreskrifter så får plastpulkan läggas med plastspaden, och plastpulkan får läggas med plastlisten, men plastlisten får fortfarande inte läggas med plastspaden.

Avfall Sverige kommer att fortsätta att driva frågan om förtydliganden och förenklingar när det gäller hanteringen av skrymmande avfall.

7 § Den som har bioavfall ska sortera ut åtminstone följande biologiskt nedbrytbara avfallsslag och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall:

1. trädgårds- eller parkavfall som innehåller invasiva främmande arter som finns upptagna på unionsförteckningen enligt förordning (EU) nr 1143/2014 eller på den nationella förteckningen enligt förordningen (2026:311) om invasiva främmande arter, eller som omfattas av sådana nödåtgärder som en medlemsstat får vidta enligt artikel 10.1 i förordning (EU) nr 1143/2014,
2. annat trädgårds- och parkavfall än sådant som avses i 1, och
3. biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall.

Första stycket 3 omfattar ätlig olja eller liknande flytande ätligt fett men inte annat flytande bioavfall. I fråga om förbrukat matfett i yrkesmässiga verksamheter ska 2 a § tillämpas.

Om någon har fått dispens enligt 28 § från kravet på separat insamling av de avfallsslag som anges i första stycket, eller om det har meddelats föreskrifter om undantag från kravet på separat insamling som omfattar avfallsslagen, ska utsortering i stället göras på ett sätt som möjliggör en insamling enligt beslutet om dispens eller föreskrifterna.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen har ändrats när det gäller hänvisningen till den nationella förordningen (2026:311) om invasiva främmande arter. Den nationella förordningen kompletterar EU-förordningen om invasiva arter. Den nationella förordningen trädde i kraft den 15 maj 2026 och genom det upphävdes den tidigare svenska förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

25 § Den som samlar in avfall som har sorterats ut enligt 2 § 1–8 och 11–14 och 2 a § första stycket 1 och 2 ska samla in avfallet separat i syfte att avfallet ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas.

Den som samlar in avfall som har sorterats ut enligt 2 § 9, 10, 15 och 16 och 2 a § andra stycket ska samla in avfallet separat i syfte att möjliggöra den lämpligaste behandlingen enligt 4 kap. denna förordning och 15 kap. 10 och 11 §§ miljöbalken.

Kommentarer från Avfall Sverige:

I 3 kap. 2 a § har det gjorts ett tillägg att yrkesmässiga verksamheter även ska sortera ut de avfallsslag som framgår av bilaga 3 till avfallsförordningen (avfallstyper) och förvara dem skilda från varandra och från annat avfall, om avfallet produceras i verksamheten och utsorteringen behövs för att uppfylla ansvaret enligt 15 kap. 17 § (avfallsproducentens ansvar), 15 kap. 18 § (avfall som har avreglerats från kommunens ansvar) och 15 kap. 26 § (vad ansvaret för avfall innebär).

25 a § Avfall som har samlats in separat enligt 25 § första stycket får inte blandas med annat avfall eller material med andra egenskaper, om det medför att avfallet inte kan förberedas för återanvändning eller material återvinnas så att en hög kvalitet på produkten eller det återvunna materialet uppnås.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Notera alltså att viss blandning av avfall är möjlig (se bl.a. ovan kommentar angående möjligheten för kommunen att meddela föreskrifter enligt 3 kap. 4 och 25 §§).

Farligt avfall får enligt huvudregeln inte blandas (19 §). Farligt avfall som har blandats eller späts ut i strid med 19 § ska separeras, om det är tekniskt möjligt och nödvändigt för att uppfylla kraven i 15 kap. 10 § miljöbalken om att hanteringen inte ska skada eller orsaka risk för skada på människors hälsa eller miljön.

27 § Kommunen får i det enskilda fallet ge en fastighetsägare eller en verksamhet dispens från kravet på utsortering av bioavfall, förpackningsavfall och skrymmande kommunalt avfall, om
1. det skulle leda till ett återvinningsresultat som är kvalitetsmässigt jämförbart med det som uppnås vid utsortering,
2. utsorteringen inte leder till det bästa miljömässiga resultatet på grund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av avfallsslagen, eller
3. utsorteringen skulle medföra oskäliga ekonomiska kostnader enligt 30 §.

En dispens ska ges för ett eller flera avfallsslag och ska gälla för en bestämd tid.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen motsvarar i stort den tidigare gällande 27 §. Förtydliganden har gjorts i punkterna 2 och 3 där det har lagts till ”*utsorteringen inte leder till det bästa miljömässiga resultatet...*”.

28 § Naturvårdsverket får i det enskilda fallet ge en kommun eller en producentansvarsorganisation dispens från kravet på separat insamling av biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall, förpackningsavfall och skrymmande kommunalt avfall, om

- 1. det skulle leda till ett återvinningsresultat som är kvalitetsmässigt jämförbart med det som uppnås vid separat insamling,*
- 2. det inte leder till det bästa miljömässiga resultatet att samla in avfallet separat på grund av den sammanlagda miljöpåverkan från hanteringen av de aktuella avfallsslagen,*
- 3. det med hänsyn till god praxis för avfallsinsamling inte är tekniskt genomförbart att samla in avfallet separat, eller*
- 4. den separata insamlingen skulle medföra oskäliga ekonomiska kostnader enligt 30 §.*

En dispens ska

- 1. ges för ett eller flera avfallsslag,*
- 2. gälla för en bestämd tid,*
- 3. avse geografiska områden eller grupper av fastigheter eller verksamheter, och*
- 4. innehålla villkor om hur insamlingen av avfallet i stället ska ske.*

Naturvårdsverket ska vid prövningen av en ansökan om dispens enligt första stycket 3 beakta god praxis för separat insamling av avfall och annan utveckling inom avfallshanteringen.

Kommentarer från Avfall Sverige:

I första stycket byts ”bioavfall” ut mot ”biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall” (utöver livsmedels- eller köksavfall utgör även trädgårds- eller parkavfall bioavfall). Preciseringsen till livsmedels- eller köksavfall innebär att det endast är för denna fraktion som kommunen kan ansöka om dispens från kravet på separat insamling. I praktiken har det inte någon betydelse eftersom trädgårds- och parkavfall samlas in separat vid återvinningscentralen eller genom fastighetsnära insamling.

35 a § Förbrukat kontorspapper som har producerats i en yrkesmässig verksamhet får samlas in tillsammans med returpapper som producerats i samma verksamhet. Om förbrukat kontorspapper och returpapper samlas in tillsammans behöver avfallsslagen inte förvaras skilda från varandra vid utsorteringen.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Ny bestämmelse. Kan aktualiseras vid begäran om kommunalt andrahandsansvar för kontors- och returpapper från yrkesmässig verksamhet och innebär att kommunen i sådana fall får samla in avfallet blandat, men det är alltså inte någon skyldighet.

Notera att det anges ”får samlas in tillsammans”. Detta innebär att det inte är någon skyldighet för kommunen att samla in kontors- och returpapper i samma flöde vid en begäran om kommunalt andrahandsansvar. Om kommunen i sina avfallsföreskrifter har reglerat att sådant kontors- och returpapper som utgör kommunalt avfall ska hållas skilt så gäller de kraven även för en yrkesmässig verksamhet som begär att kommunen ska hantera kontors- och returpapper från verksamheten.

Det kan noteras att det tvingande utsorteringskravet för returpapper i 3 kap. 2 § inte har någon hänvisning till 3 kap. 35 a §, vilket skapar oklarhet i om 3 kap. 35 a § är tillämplig avseende blandning av kontors- och returpapper från yrkesmässig verksamhet.

5.3. Kommunala föreskrifter (3 kap.)

41 a § Kommunen får meddela föreskrifter om

- 1. hur utrymmen, behållare och andra anordningar för hantering av avfall ska vara utformade och skötas,*
- 2. att vissa avfallsslag ska förvaras och transporteras skilt från annat avfall, och*
- 3. skyldighet att vidta andra åtgärder i fråga om förvaring och transport av avfall som är nödvändiga av återanvändnings- eller återvinningsskäl eller av andra hälso- eller miljöskäl.*

Kommentarer från Avfall Sverige:

3 kap. 41 a § motsvaras av den tidigare 9 kap. 1 § avfallsförordningen.

I punkten 1 har ”beskaffade” bytts ut mot ”utformade”. Eftersom begreppen är likartade innebär ändringen inte någon ändring i praktiken.

Punkten 4 angående att den som bedriver yrkesmässig verksamhet i kommunen där annat avfall än sådant avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken (numera 15 kap. 12 §) ska lämna uppgifter om arten, sammansättningen, mängden eller hanteringen av avfallet som behövs som underlag för kommunens renhållningsordning har upphävts. Uppgifter enligt punkten 4 var uppgifter som kommunen framför allt kunde inhämta som underlag till den kommunala avfallsplanen. Eftersom den kommunala avfallsplanen nu inskränks till avfall som kommunen ansvarar för saknar den tidigare punkten 4 därför betydelse.

Den tidigare punkten 5 som reglerade hur en anmälan om kompostering av biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall ska göras har flyttats till 5 kap. 15 a §.

41 b § Kommunen får meddela närmare föreskrifter om hanteringen av det avfall som kommunen ansvarar för.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen motsvarar den tidigare 9 kap. 2 § avfallsförordningen. Tillämpningsområdet har utvidgats genom att det inte längre bara regleras att kommunen får meddela närmare föreskrifter om hanteringen av det avfall som kommunen ansvarar för enligt tidigare 15 kap. 20 och 20 a §§ (kommunalt ansvar för hantering samt borttransport) utan nu alltså reglerar ”hanteringen av det avfall som kommunen ansvarar för”.

Detta innebär att föreskrifter om hanteringen av t.ex. kommunalt avfall som är en följd av kommunens städansvar enligt lagen (1998:814) om gaturenhållning och skyltning också kan regleras.

41 c § Föreskrifter enligt 41 a och 41 b §§ får inte avse hantering av avfall som en producent eller producentansvarsorganisation hanterar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 15 kap. 32–34 §§ miljöbalken.

Föreskrifter enligt 41 a § 1 får inte avse hur mottagnings- och behandlingsanordningar för avfall i hamnar ska vara beskaffade och skötas.

Föreskrifter enligt 41 a § 1 får inte heller hindra en fastighetsägare från att bekosta ett dyrt system för insamling av förpackningsavfall än det som kommunen tillhandahåller, om insamlingssystemet 1. uppfyller kraven på fastighetsnära insamling i 6 kap. 3 eller 4 §

- förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar,*
2. leder till ett återvinningsresultat som är likvärdigt med den kommunala avfallshanteringen,
och
3. inte försvårar kommunens separata insamling av förpackningsavfallet.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen motsvarar den tidigare 9 kap. 3 § avfallsförordningen. Det som har ändrats är en uppdaterad hänvisning till 15 kap. miljöbalken med anledning av att tidigare bestämmelser har fått en ny numrering.

Bestämmelsen utgör inte något hinder för kommunen att meddela närmare föreskrifter om hur förpackningsavfall och fiskeredskap - som omfattas av producentansvar, men där det finns ett lagreglerat kommunalt insamlingsansvar – ska hanteras.

5.4. Behandling av avfall (4 kap.)

- 6 a §** Varje kommun ska besluta om egna mål och åtgärder för att
1. förebygga avfall, och
 2. begränsa nedskräpningen.

Kommunen ska informera Naturvårdsverket om de mål och åtgärder som har beslutats.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen är ny. Krav på att kommunen ska besluta om egna mål och åtgärder för att förebygga avfall och minska nedskräpningen regleras idag i Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall (NFS 2020:6) och är därmed inte något nytt krav.

11 a §

Den som vill lämna avfall till förbränning ska visa att avfallet får förbrännas genom att lämna de uppgifter som anges i 21 och 22 §§ förordningen (2013:253) om förbränning av avfall ("FFA"). Uppgifterna ska lämnas till den som driver förbränningsanläggningen innan avfallet lämnas över.

Första stycket gäller inte avfall som förts in eller importerats till Sverige i enlighet med förordning (EU) 2024/1157.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Det krav på uppgifter som regleras i 21 och 22 § i förordningen (2013:253) om förbränning av avfall "FFA" och som enligt de bestämmelserna åvilar den som driver en förbränningsanläggning blir enligt 11 a § krav på den som lämnar avfall till förbränning att visa att de uppfylls.

Kravet i 11 a § innebär därmed att motsvarande krav gäller för både den som lämnar och den som tar emot avfall för förbränning.

21 och 22 § förordningen (2013:253) om förbränning av avfall "FFA":

- 21 §** *Den som driver en förbränningsanläggning ska för det avfall som tas emot eller avses att tas emot för förbränning*

1. skaffa sig kännedom om vilken avfallstyp som avfallet kan hänföras till enligt bilaga 3 till avfallsförordningen (2020:614),
2. kontrollera att avfallet är lämpligt att förbränna i anläggningen och får förbrännas i den,
3. anteckna den mängd som tas emot inom varje avfallstyp eller, i den mån det inte är möjligt att hänföra avfallet till en viss avfallstyp, i anteckningarna beskriva avfallets fysiska, fysikaliska och kemiska egenskaper samt eventuella farliga egenskaper,
4. spara anteckningarna i tre år, och
5. lämna anteckningarna till tillsynsmyndigheten, om myndigheten begär det. Förordning (2020:702).

22 § Den som driver en förbränningsanläggning ska innan farligt avfall tas emot för förbränning

1. skaffa sig den information om avfallet och dess uppkomst som finns i de handlingar som krävs enligt
 - a) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1157 av den 11 april 2024 om transport av avfall, om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 och om upphävande av förordning (EG) nr 1013/2006,
 - b) lagen (2006:263) om transport av farligt gods eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen, eller
 - c) avfallsförordningen (2020:614),
2. skaffa sig den ytterligare information som i fråga om avfallets fysikaliska och kemiska sammansättning, i fråga om avfallets farliga egenskaper, i fråga om ämnen som avfallet inte får blandas med, i fråga om försiktighetsmått som krävs vid hanteringen av avfallet eller i övrigt behövs för att bedöma avfallets lämplighet för den avsedda förbränningen,
3. förvisa sig om att avfallet överensstämmer med informationen enligt 1 och 2 genom att ta representativa prover och analysera dem,
4. spara proverna till dess en månad har gått från det att avfallet brändes, och
5. lämna proverna till tillsynsmyndigheten, om myndigheten begär det.

Prover enligt första stycket 3 ska tas innan avfallet lossas vid anläggningen, om detta inte är olämpligt. Proverna ska tas och analyseras på ett sätt som gör det möjligt för verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten att fastställa avfallets art. Förordning (2026:360).

Kommentarer från Avfall Sverige:

Avfall Sverige överväger särskild vägledning angående hur kraven i 21 och 22 §§ FFA ska tillämpas för kommunala avfallsorganisationer som lämnar avfall till förbränning.

11 b § I 21 och 22 §§ förordningen (2013:253) om förbränning av avfall finns bestämmelser om skyldigheter för den som driver en förbränningsanläggning att skaffa sig information och att kontrollera det avfall som tas emot för förbränning.

En förbränningsanläggning får endast ta emot avfall som får förbrännas enligt 10 §. Om en förbränningsanläggning erbjuds att ta emot sådant avfall som inte får förbrännas enligt 10 § ska förbränningsanläggningen upplysa tillsynsmyndigheten om detta så snart som möjligt.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen är ny och innebär en hänvisning till ovan nämnda bestämmelser i 21 och 22 §§ FFA.

11 c § Naturvårdsverket får meddela ytterligare föreskrifter om

1. vilka åtgärder den som vill förbränna avfall ska vidta och vilka uppgifter som behöver överlämnas till verksamhetsutövaren enligt 11 a §, och

2. vilken kontroll som verksamhetsutövaren som bedriver en avfallsförbränningsanläggning eller en samförbränningsanläggning ska göra i samband med att avfall tas emot för förbränning enligt 11 b §.

11 d § I förordningen (2001:512) om deponering av avfall finns skyldigheter i samband med att avfall tas emot för deponering.

12 § I 15 kap. 11 § miljöbalken finns bestämmelser om val av behandlingsmetod när en kommun eller någon annan yrkesmässigt samlar in och behandlar bioavfall.

Bioavfall som innehåller någon av följande invasiva främmande arter ska dock förbrännas eller behandlas på något annat sätt som förhindrar spridning av arten:

1. en art som är upptagen på unionsförteckningen enligt förordning (EU) nr 1143/2014,
2. en art som är upptagen på den nationella förteckningen enligt förordningen (2026:311) om invasiva främmande arter, eller
3. en art som omfattas av sådana nödåtgärder som en medlemsstat får vidta enligt artikel 10.1 i förordning (EU) nr 1143/2014.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen har ändrats när det gäller hänvisningen till den nationella förordningen (2026:311) om invasiva främmande arter. Den nationella förordningen kompletterar EU-förordningen om invasiva arter. Den nationella förordningen trädde i kraft den 15 maj 2026 och genom det upphävdes den förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

5.5. Spårbarhet för farligt avfall (6 kap.)

10 § Uppgifterna i avfallsregistret får användas av Naturvårdsverket för

1. tillsyn,
2. framställande av statistik,
3. rapportering till Europeiska kommissionen och annan internationell rapportering, och
4. Naturvårdsverkets verksamhet i övrigt.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Det som är nytt i bestämmelsen är fjärde punkten, d.v.s. att Naturvårdsverket får använda uppgifterna i avfallsregistret för deras verksamhet i övrigt.

5.6. Uppgifter om avfallshantering (7 kap.)

1 § En kommun ska senast den 30 juni varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om det avfall som har samlats in av kommunen under föregående kalenderår.

Uppgifterna ska även omfatta kommunalt avfall som har samlats in på uppdrag av kommunen, det avfall som omfattas av en dispens enligt 15 kap. 20 § miljöbalken och anmälda komposter enligt 5 kap. 15 §.

Första och andra styckena gäller inte uppgifter

1. om sådant avfall som kommunen har lämnat till en producentansvarsorganisation
 - a) som är godkänd enligt 56 § förordningen (2022:1276) om producentansvar för elutrustning, eller

b) enligt förordningen (2021:1001) om producentansvar för fiskeredskap, eller
2. som kommunen har lämnat till Naturvårdsverket enligt förordningen (2022:1274) om
producentansvar för förpackningar.
Förordning (2026:678).

2 § Den som yrkesmässigt samlar in kommunalt avfall ska senast den 31 mars varje år lämna
uppgifter till Naturvårdsverket. Uppgifterna ska avse kommunalt avfall som samlats in under
föregående kalenderår från en

1. detaljhandel,
2. yrkesmässig verksamhet, om avfallet består av
 - a) förbrukat matfett,
 - b) förbrukat kontorspapper,
 - c) returpapper, eller
3. verksamhet som fått dispens enligt 15 kap. 21 § miljöbalken.

Rapporteringsskyldigheterna ska uppfyllas av den som driver en detaljhandel eller en
yrkesmässig verksamhet, om verksamheten behandlar avfallet själv. Om avfallet samlas in av
kommunen gäller rapporteringsskyldigheten enligt 1 §.

Rapporteringsskyldigheterna gäller inte för det avfall som omfattas av ett system för utökat
producentansvar för avfallshantering. Förordning (2026:678).

Kommentarer från Avfall Sverige:

De nya kraven innebär att ett mer heltäckande rapporteringssystem införs för kommuner,
insamlare, verksamheter och behandlare där flera aktörer rapporterar direkt till Naturvårdsverket.
Syftet är att systemet ska vara digitalt, spårbart och EU-anpassat.

Kommunen ska fortsatt rapportera uppgifter om kommunalt avfall till Naturvårdsverket senast 30
juni varje år. Nytt är att den som yrkesmässigt samlar in kommunalt avfall inte längre ska
rapportera till kommunen utan direkt till Naturvårdsverket.

Den kommunala rapporteringen ska även omfatta avfall som samlats in på uppdrag av
kommunen, såsom upphandling, koncession och auktorisation. Avfall som omfattas av dispens
från icke yrkesmässiga verksamheter, såsom enskilda fastighetsägare, ska inkluderas. Det kan
innebära att kommunen behöver uppskatta hur mycket avfall som hemkomposteras. En nyhet är
också att antalet anmälda komposter ska rapporteras. Uppgifter om hemkompostering, både
mängder och antal, finns i Avfall Web.

Om kommunen samlar in kommunalt avfall från verksamheter – antingen inom sitt
andrahandsansvar eller som marknadsaktör – är det kommunen som ansvarar för att rapportera
uppgifterna.

Kommuner ska inte rapportera in uppgifter om förpackningsavfall, elavfall eller fiskeredskap via
denna rapportering, eftersom det rapporteras på annat sätt.

Avfall Sverige och Naturvårdsverket har ett samverkansavtal om att Avfall Web får användas för
rapporteringen av det kommunala avfallet som omfattas av kommunalt avfallsansvar.
Naturvårdsverket informerar årligen kommunerna om deras rapporteringsplikt och att Avfall Web
kan användas för rapporteringen av kommunalt avfall under kommunalt avfallsansvar. Det finns en
särskild NV-rapport där obligatoriska uppgifter redovisas. Vill kommunen inte lämna via Avfall Web
kan uppgifterna lämnas på annat sätt till Naturvårdsverket. Avfall från gaturenhållningstjänster
och avfall från parkskötsel hanteras generellt av annan kommunal funktion än den som sköter
avfallshanteringen och kan rapporteras i Naturvårdsverkets e-tjänst.

2 a § De uppgifter om avfall som ska lämnas enligt 1 och 2 §§ ska innehålla uppgifter om vikt i kilogram.

Uppgifterna om avfall ska redovisas fördelat på följande typer av avfall:

1. papper och papp (avfallstyp 20 01 01 i bilagaskry
2. glas (avfallstyp 20 01 02 i bilaga 3),
3. biologiskt nedbrytbart livsmedels- eller köksavfall (avfallstyp 20 01 08 i bilaga 3), fördelat på
 - a) avfall från hushåll, och
 - b) avfall från storkök, restauranger, livsmedelsbutiker och andra verksamheter,
4. kläder och textilier (avfallstyperna 20 01 10 och 20 01 11 i bilaga 3),
5. ätlig olja och ätligt fett (avfallstyp 20 01 25 i bilaga 3),
6. trä (avfallstyp 20 01 37* och 20 01 38 i bilaga 3),
7. plast (avfallstyp 20 01 39 i bilaga 3),
8. metaller (avfallstyp 20 01 40 i bilaga 3),
9. trädgårds- och parkavfall (avfallstyp 20 02 01 i bilaga 3),
10. skrymmande avfall (avfallstyp 20 03 07 i bilaga 3),
11. farligt avfall (dock inte avfallstyp 20 01 37*),
12. blandat kommunalt avfall (avfallstyp 20 03 01 i bilaga 3),
13. avfall från gaturenhållning (avfallstyp 20 03 03 i bilaga 3), och
14. annat kommunalt avfall.

Livsmedels- eller köksavfall som har separerats och komposterats vid källan ska anges i antal komposter per kommun. Förordning (2026:678).

Kommentarer från Avfall Sverige:

Uppgifterna ska liksom tidigare rapporteras i vikt i kilogram, men avfallets sammansättning och ursprung behöver inte längre rapporteras. I en ny paragraf 2a anges vilka uppgifter som ska rapporteras. Dessa uppgifter har tidigare framgått av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2020:10), men inkluderas nu alltså i avfallsförordningen, dock i en annan ordning. Det som är nytt är att ätlig olja och ätligt fett samt farligt avfall redovisas särskilt (inkluderas tidigare i andra poster). Det är positivt att avfallskoder preciseras så att det blir tydligare vad som avses.

2 b § Den som är rapporteringsskyldig enligt 1 och 2 §§ ska även redovisa hur mycket av varje avfallstyp enligt 2 a § som har lämnats för att

1. förberedas för återanvändning,
2. materialåtervinnas,
3. energiåtervinnas,
4. återvinnas på något annat sätt,
5. deponeras, eller
6. bortskaffas på något annat sätt.

Av uppgifterna ska det också framgå till vilken verksamhetsutövare som avfallet har lämnats för behandling.

Rapporteringsskyldigheten enligt första stycket gäller även om avfallet har behandlats av samma verksamhet som har producerat eller samlat in det. Förordning (2026:678).

Kommentarer från Avfall Sverige:

Det är ett nytt krav att redovisa behandlingen av avfallet. I Avfall Web rapporteras även behandlingen av avfallet, antingen i registreringsflikarna eller med hjälp av schabloner som visar fördelning på de olika behandlingsstegen. Avfall Sverige tar kontakt med Naturvårdsverket för att stämma av om denna rapportering är tillräcklig eller om det behövs justeringar i Avfall Web.

2 c § Behandlingsanläggningar ska senast den 31 mars varje år lämna uppgifter till Naturvårdsverket om hur mycket kommunalt avfall som tagits emot föregående kalenderår, fördelat på

1. avfallstyperna i 2 a §, och
2. hur stor andel av avfallet som
 - a) förberetts för återanvändning,

b) materialåtervunnits,
c) energiåtervunnits,
d) återvunnits på annat sätt,
e) deponerats, eller
f) bortskaffats på annat sätt.
Förordning (2026:678).

Kommentarer från Avfall Sverige:

Detta är ett nytt krav. Avfall Sverige får analysera konsekvenser av kravet och se vilket behov av rutiner och vägledning som behöver tas fram.

Möjlighet att lämna uppgifter digitalt

9 a § Naturvårdsverket ska se till att det är möjligt för den som är rapporteringsskyldig enligt detta kapitel att lämna uppgifterna digitalt. Förordning (2026:678).

Kommentarer från Avfall Sverige:

Dessa möjligheter finns redan för rapporteringsskyldiga kommuner via Avfall Web. Naturvårdsverket behöver utveckla en särskild rapporteringsfunktion för de som yrkesmässigt samlar in det kommunala avfallet som avreglerats eller som omfattas av dispens (yrkesmässiga verksamheter).

Övriga kommentarer från Avfall Sverige:

I NFS 2020:10 finns krav på att rapportera sammansättning på blandat avfall (såväl restavfall som grovavfall (brännbar fraktion till energiåtervinning)). Troligen kommer detta krav att finnas i de nya föreskrifter som Naturvårdsverket behöver ta fram.

5.7. I k r a f t t r ä d a n d e r e g l e r i n g f ö r ä n d r i n g a r i a v f a l l s f ö r o r d

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.
2. De nya bestämmelserna i 7 kap. 1–2 c §§ tillämpas första gången för uppgifter som avser juli–december 2026.
3. Naturvårdsverket ska första gången lämna förslag till en nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program enligt 9 kap. 1 § till regeringen senast den 28 februari 2028.
4. Bestämmelserna i 7 kap. 1, 2 och 10 §§ i den äldre lydelsen gäller fortfarande för uppgifter som avser tiden före ikraftträdandet.
5. Den upphävda bestämmelsen i 9 kap. 11 § gäller fortfarande, dock längst till dess att ett förslag till en ny avfallsplan och ett nytt avfallsförebyggande program har lämnats in till regeringen enligt den nya bestämmelsen i 9 kap. 1 §.

6. Deponeringsförordningen

6 a § Tillsynsmyndigheten får i det enskilda fallet ge dispens, från förbudet i 8 § 7 eller från kraven i denna förordning, för icke-förorenade schaktmassor som lagras

1. i syfte att de ska resursåtervinnas efter lagringens slut, och

2. så att det inte uppkommer negativa effekter på människors hälsa eller miljön. Dispensen får förenas med villkor och ska begränsas i tiden.

Dispensen ska återkallas om det inte längre finns förutsättningar för beslutet.

Kommentarer från Avfall Sverige:

Bestämmelsen är ny. Förbudet i 8 § 7 punkten avser avfall som har samlats in i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas. D.v.s. att om icke-förorenade schaktmassor har samlats in i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas så finns det förutsättningar för att få dispens från förbudet i 8 § 7 punkten mot att deponera avfall som har samlats in i syfte att förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas eller krav i deponeringsförordningen.

7.Förpackningsförordningen

7.1 Producentansvarsorganisationer för förpackningar (5 kap.)

10 § En producentansvarsorganisation ska

- 1. se till att allt förpackningsavfall som har samlats in separat a) sorteras ytterligare enligt 4 kap. 8 § avfallsförordningen (2020:614), b) genomgår en fullständig behandling enligt 15 kap. 11 och 28 §§ miljöbalken, och c) inte förbränns i strid med 4 kap. 10 § avfallsförordningen,*
- 2. effektivt bidra till att nå materialåtervinningsmålen i 4 kap. samma förordning,*
- 3. effektivt bidra till att nå materialåtervinningsmålen och målen för minskad nedskräpning i 2 kap., och*
- 4. verka för att de producenter som anlitar producentansvarsorganisationen ökar andelen återanvändbara förpackningar som släpps ut på marknaden och på annat sätt förebygger förpackningsavfall.*

Kommentarer från Avfall Sverige:

Hänvisningen till avfallshierarkin uppdateras (15 kap. 11 § istället för 15 kap. 10 §). 15 kap. 28 § läggs till. Den bestämmelsen reglerar när ansvaret för att hantera avfall upphör. Ansvaret upphör när avfallet är fullständigt behandlat och alla nödvändiga förfaranden har vidtagits så att avfallet har upphört att vara avfall enligt 15 kap. 6 § ("end-of-waste"-kriterier) eller inget avfall återstår.

Det ska tydliggöras att producentansvarsorganisationens ansvar inte endast avser materialåtervinning av förpackningsavfall som behandlingsmetod utan det förpackningsavfall som inte går att materialåtervinna är också producentansvarsorganisationens ansvar i enlighet med kraven i bestämmelsen och kan innefatta till exempel energiåtervinning av förpackningsavfall.

8. Mindre ändringar i andra lagar

Ändrad lag	Ändring
Lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg	Ny hänvisning till MB i 1 kap 2 §.
Lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon	Ny hänvisning till MB i 3 §.
Strålskyddslagen (2018:396)	Ny hänvisning till MB i 1 kap. 5 § och 5 kap. 3 §.

9. Om PM:et

Promemorian har tagits fram av Avfall Sverige.

En viktig uppgift för Avfall Sverige är att ta fram vägledningar och riktlinjer för hur branschen ska hantera och tolka olika begrepp, definitioner och företeelser inom avfallsområdet. Avfall Sveriges guider kan bidra till en samsyn på tolkningar, vilket kan ge bättre beslutsunderlag. Promemorian utgår från de förutsättningar som ges enligt gällande lagstiftning och rättspraxis per 2026-05-21 och är tänkt att kunna användas som ett uppslagsverk över ändringarna och deras innebörd.

Till följd av ändrad lagstiftning och ny rättspraxis kan förutsättningarna naturligtvis förändras, vilket är viktigt att ha i åtanke när promemorian används som vägledningsdokument.

De råd som Avfall Sverige publicerar i våra promemorior och guider utgör endast generell rådgivning och ska inte ses som juridiskt bindande råd i det enskilda fallet.

Kontaktpersoner för denna promemoria:

Sven Lundgren, Andrea Hjärne, Jenny Westin, tfn. 040-35 66 00, sven.lundgren@avfallsverige.se

Bilaga - paragrafnyckel

Under framtagande av denna promemoria producerade Avfall Sverige en paragrafnyckel. Den ligger som en separat Excelbilaga till denna promemoria på hemsidan.